Влада — Радам!

ГОЛОС України

Газета Верховної Ради Української РСР ◆ № 18 ◆ Субота, 26 січня 1991 року ◆ Ціна 10 коп.

Уряд України взяв на себе відповідальність за долю шахтарських колективів. «Велике вугілля» Донбасу потрібне республіці. Сьогодні на голодному пайку металургійні підприємства. Становище ускладнюється з переходом на ринкові відносини. Як жити далі?

Про це йшлося під час зустрічей Голови Верховної Ради Української РСР Л. Кравчука в цехах Горлівського машинобудівного заводу імені Кірова.

На знімку: Л. Кравчук розмовляє з токарем-карусельником Анатолієм Забудьком.

Фото Ігоря БРУЯ.

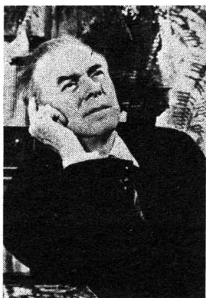
(Фоторепортаж про перебування Голови Верховної Ради Української РСР Л. Кравчука у Донецькій та Луганській областях — на 2-й стор.).

У РЕЗУЛЬТАТІ повторного голосування зареєстровано народним депутатом Української РСР Рибіна Олександра Миколайовича — директора держплемзаводу ім. Рози Люксембург Новоазовського району, члена КПРС, який проживає в місті Новоазовську, обраного по Новоазовському виборчому округу № 151 Донецької області.

«Поет, мабуть, світового масштабу, Тичина формою глибоко національний, бо зумів у своїй творчості використати все багате попередніх поколінь надбання. Він неначе випив увесь чар народної мови і вміє орудувати нею з великим смаком і майстерністю у найтрудніших на вислів зворотах», — так писав про Павла Григоровича Тичину відомий український критик, літературознавець, історик Сергій Єфремов.

Читайте 12 і 13 сторінки нашої газети.

Наші соціально-економічні експерименти...

Скільки ми вже пережили їх!

І, здається, жоден ще не був повністю співмірний просто з людиною...

З цього приводу — зазирніть у «Дзеркало» (9 стор.).

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ парламент ухвалив резолюцію із закликом до СРСР негайно відмовитись від застосування сили в Прибалтиці і залишає за собою право переглянути програму фінансової, а також технічної допомоги Радянському Союзові. Внаслідок подій у прибалтійських республіках Міжнародний валютний фонд і Міжнародний банк реконструкції і розвитку припинили зв'язки з СРСР, які до цього швидко розвивалися.

ГОЛОС України

Газета Верховної Ради Української РСР

Головний редактор Сергій ПРАВДЕНКО

Редколегія:

Олександр БІЛИК заступник редактора
Анатолій ГОРЛОВ заступник редактора
Олександр ЄМЕЛЬЯНОВ член-кореспондент АН УРСР
Володимир КРАСНОДЕМСЬКИЙ
Леонід САМОЙЛЕНКО заступник редактора
Борис СИДОРЕНКО заступник редактора
Анатолій СОЛОНСЬКИЙ
Віталій СУДДЯ відповідальний секретар

●

Засновник — Верховна Рада Української РСР.

●

Адреса редакції: УРСР, 252047 Київ-47, вул. Нестерова, 4
Рукописи не рецензуються і не повертаються.
Думки авторів публікацій у «Голосі України» не завжди збігаються з точкою зору редакції.

Індекс 60955.
Тираж 165.650.
Передплатна ціна на рік 19 крб. 60 коп.

УВАГА!
У зв'язку з технологією випуску газети другий «зошит» (9—16 стор.) вкладено між 4 і 5 сторінками.

БУТИ СЕРЕД ЛЮДЕЙ

Кожний політичний діяч приречений на поразку, якщо його робота позбавлена постійного спілкування з людьми. Йдучи «у народ», він чітко уявляє, яка мета такого спілкування. Що має сказати людям, і зрештою, почути від них?

Стосується це, мабуть, передусім роботи, якою був захоплений на початку третьої декади січня Голова Верховної Ради Української РСР Л. Кравчук. «Голос України» широко подавав матеріали про поїздку Леоніда Макаровича в Донецьку та Луганську області. Бо було про що говорити. Було що сказати Голові Верховної Ради. Було що сказати й людям, з якими він мав зустрічі. В цьому спілкуванні слід виділити головне, а саме: настрій робітничих та шахтарських колективів. Гадалося, буде якась буря, однак мітингові пристрасті здолав здоровий глузд, який відчувався не тільки у промовах гостя, але й у його позиції.

Щодо позиції. Можливо, це і є головна ланка, стрижень усіх розмов, диспутів та діалогів. Чи то йшлося про нестачу труб (і це в Донбасі!), щоб провести людям газ, чи то про труднощі нової республіканської економічної політики, за якою Україна бере на свої плечі весь тягар знесилених шахт, порушених зв'язків між заводами, нестачі — від дрібного цвяшка до комп'ютерів.

«Щось треба робити», — говорили на Донецькому металургійному заводі, Горлівському машинобудівному, Комунарському коксохімічному... А що? Куди йти шахтарям, якщо завтра або післязавтра закриють вугільні підприємства? Де ті переваги ринкових відносин, які допоможуть майстриням Луганської трикотажної фабрики здолати зневіру у можливість працювати на себе? Як зберегти відомий у світі колектив об'єднання «Луганськтепловоз», який не зі своєї вини скорочує виробництво?

Ми навмисне не позначили ці знімки конкретними адресами. І не тільки тому, щоб уникнути парадності або лоску. Люди, з якими в ці дні спілкувався Голова Верховної Ради, знають, якими були розмови. І вірять, що вийти із скрутного становища зможемо лише разом.

Анатолій КРАСЛЯНСЬКИЙ, Леонід САМОЙЛЕНКО, спеціальні кореспонденти «Голосу України».

Фото Ігоря БРУЯ.

ПРОЕКТ

Внесений Комісією з питань чорнобильської катастрофи.

Закон Української Радянської Соціалістичної Республіки

Про статус території, що зазнала радіоактивного забруднення внаслідок аварії на Чорнобильській АЕС

Чорнобильська катастрофа вразила значну територію України, створила надзвичайно небезпечну радіаційну обстановку. Республіка оголошена зоною національної екологічної катастрофи.

Цей Закон встановлює статус території Української РСР, яка зазнала радіоактивного забруднення внаслідок чорнобильської катастрофи, та спрямований на забезпечення науково обгрунтованого підходу до вирішення проблем радіаційного захисту населення та біосфери, комплексного використання цих територій.

Закон регулює режим території, умови проживання, господарську, науково-дослідну та іншу діяльність на цій території з метою зменшення дії радіації на здоров'я людини.

Розділ І.

Загальні положення

Стаття 1. Визначення території, що зазнала радіоактивного забруднення внаслідок аварії на Чорнобильській АЕС

Територія, що зазнала радіоактивного забруднення внаслідок аварії на Чорнобильській АЕС — це територія в межах Української РСР, на якій виникло стійке забруднення навколишнього середовища радіоактивними речовинами при щільності забруднення ізотопами цезію, стронцію, плутонію більше 1,0 Кі/км^2, 0,15 Кі/км^2, 0,01 Кі/км^2 відповідно, а також де доза опромінення людини може перевищувати 0,1 бер (1,0 мЗв) за рік понад дозу від природного доаварійного фону, що загрожує життю та здоров'ю людей, природному стану екологічних систем, є перешкодою для ведення господарської діяльності, в тому числі виробництва чистої продукції і потребує прийняття спеціальних заходів по подоланню наслідків даної аварії.

Стаття 2. Категорії зон, що зазнали радіоактивного забруднення

У залежності від негативного впливу на здоров'я населення, міри перевищення природного рівня накопичення радіонуклідів в навколишньому середовищі, вимог безпечного ведення робіт територія, що зазнала радіоактивного забруднення внаслідок чорнобильської аварії, підрозділяється на зони:

1) відчуження — територія, яка прилягає до Чорнобильської АЕС, з якої евакуйоване населення у 1986 році (30-км зона);

2) безумовного відселення — територія, яка зазнала інтенсивного забруднення довгоживучими радіонуклідами, з щільністю забруднення грунту ізотопами цезію більше 15,0 Кі/км^2, або стронцію — 3,0 Кі/км^2, або плутонію — 0,1 Кі/км^2, де доза опромінення людини може перевищувати 0,5 бер (5,0 мЗв) за рік;

3) гарантованого відселення — територія з щільністю забруднення грунту ізотопами цезію від 5,0 до 15 Кі/км^2, де доза опромінення людини може перевищувати 0,1 бер (1,0 мЗв) за рік;

4) радіоекологічного контролю — територія з щільністю забруднення ізотопами цезію від 1,0 до 5,0 Кі/км^2, де доза опромінення людини не може перевищувати 0,1 бер (1,0 мЗв) за рік понад дозу від доаварійного природного фону та дозу від медичного обстеження та лікування;

5) територія з щільністю забруднення грунту ізотопами цезію, стронцію, плутонію менше 1,0 Кі/км^2; 0,15 Кі/км^2; 0,01 Кі/км^2 відповідно визначається придатною для проживання та землекористування без обмежень по радіаційному фактору та без прийняття спеціальних заходів.

Межі цих зон встановлюються та переглядаються в залежності від зміни радіаційної обстановки та інших факторів Радою Міністрів Української РСР на основі експертних висновків Національної комісії по радіаційному захисту населення України, Міністерства охорони здоров'я УРСР, Державного комітету УРСР по захисту населення від наслідків аварії на Чорнобильській АЕС, Укргідромету, Державного комітету УРСР по екології та раціональному природокористуванню, а також Академії наук УРСР. Відомості про межі зазначених зон широко обнародуються.

Стаття 3. Радіаційно небезпечні землі

Радіаційно небезпечні землі — це землі, де неможливе постійне проживання населення відповідно до пп. 1, 2 ст. 2 даного Закону, отримання продукції, яка відповідає республіканським та міжнародним нормам та недоцільне подальше використання цих земель за цільовим призначенням, за економічними та екологічними умовами.

Ці землі підлягають виключенню з сільськогосподарського обороту, вилученню у землевласників та землекористувачів.

Стаття 4. Радіаційно забруднені землі

Радіаційно забруднені землі — це землі з щільністю забруднення ізотопами цезію, стронцію, плутонію відповідно більш як 1,0 Кі/км^2, 0,15 Кі/км^2, 0,01 Кі/км^2, виключаючи землі, що вказані в статті 3.

Стаття 5. Порядок виключення земель з сільськогосподарського обороту

Порядок виключення земель з сільськогосподарського обороту, вилучення їх у землевласників та землекористувачів, переведення в категорії радіаційно небезпечних та радіаційно забруднених встановлюється Радою Міністрів Української РСР.

Стаття 6. Мета встановлення правового режиму зони, що зазнала радіоактивного забруднення внаслідок аварії на Чорнобильській АЕС

Правовий режим зони, що зазнала радіоактивного забруднення внаслідок чорнобильської аварії, встановлений цим Законом, спрямований на забезпечення умов для зменшення шкідливого впливу радіоактивного забруднення на здоров'я людей і навколишнє природне середовище, здійснення господарських, науково-дослідних заходів по ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС.

Стаття 7. Компетенція Української РСР відносно зон, що зазнали радіоактивного забруднення внаслідок аварії на Чорнобильській АЕС

Українська РСР, виходячи з верховенства республіканського законодавства, проголошеного Декларацією про державний суверенітет республіки, повновладдя на всі природні ресурси і власність, результати наукових досліджень, які виконані на її території, визначає правовий режим зони, укладає договори на проведення робіт з державними органами СРСР, інших союзних республік, зарубіжними і міжнародними організаціями і здійснює контроль за їх діяльністю в порядку, передбаченому у розділі V цього Закону.

Стаття 8. Координація робіт у зонах, що зазнали радіоактивного забруднення

Координація робіт у зонах здійснюється Державним комітетом УРСР по захисту населення від наслідків аварії на Чорнобильській АЕС на основі Державної союзно-республіканської програми невідкладних заходів на 1990—1992 роки по ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС і відповідної програми Української РСР.

Стаття 9. Фінансування робіт у зонах, що зазнали радіоактивного забруднення

Роботи по подоланню наслідків аварії на Чорнобильській АЕС, зокрема утримання зон, включаючи населені пункти, лісові масиви, транспортні магістралі, водоохоронні та інші споруди, проведення науково-дослідних та інших робіт здійснюються за рахунок коштів, що виділяються у відповідності з Державною союзно-республіканською програмою подолання наслідків аварії на Чорнобильській АЕС.

Розпорядником коштів є Рада Міністрів Української РСР. Обсяги фінансування робіт визначаються Державним комітетом Української РСР по захисту населення від наслідків аварії на Чорнобильській АЕС.

Розділ II.

Правовий режим зон відчуження та безумовного відселення

Стаття 10. Мета встановлення правового режиму зон відчуження та безумовного відселення

Правовий режим зон відчуження та безумовного відселення встановлюється з метою створення умов, які перешкоджають виносу радіонуклідів за її межі, обмеження колективної та індивідуальних еквівалентних доз опромінення осіб, які беруть участь у здійсненні вимушених та обов'язкових робіт.

Стаття 11. Види діяльності, заборонені у зоні

Землі зон відчуження та безумовного відселення виключаються з господарського обороту, відмежовуються від суміжних територій, вилучаються у землевласників та землекористувачів та переводяться у радіаційно небезпечні землі.

У зонах відчуження та безумовного відселення забороняється:

— постійне проживання населення;

— здійснення діяльності з метою одержання товарної продукції;

— перебування осіб, які не мають на це спеціального дозволу;

— вивезення за межі зони землі, глини, піску, торфу, деревини, рослинних кормів, лікарських рослин, грибів, ягід та інших плодів побічного лісового користування за винятком зразків для наукових цілей;

— винесення або вивезення з зони будівельних матеріалів і конструкцій, машин і устаткування, домашніх речей тощо без спеціального дозволу і дозиметричного контролю;

— ведення сільськогосподарської, лісогосподарської, виробничої та іншої діяльності, а також будівництво без спеціального на те дозволу;

— випасання худоби, порушення середовища перебування диких тварин, спортивне та промислове полювання і рибальство;

— прогін тварин, сплавлення лісу по водотоках, транзитний проїзд усіх видів транспорту по території зони і в'їзд цивільного транспорту. В'їзд на територію зони і виїзд з неї здійснюється тільки через контрольно-пропускні пункти і за спеціальними перепустками;

— будь-яка інша діяльність, яка порушує режим радіаційної безпеки.

Стаття 12. Види діяльності, дозволені у зоні

У зоні відчуження та безумовного відселення дозволяється діяльність, пов'язана з:

— виробничою експлуатацією Чорнобильської АЕС до її закриття і режимом технологічного супроводження зупинених енергоблоків до їх демонтажу;

— режимом безпеки аварійного четвертого енергоблока Чорнобильської АЕС;

— запобіганням виносу радіонуклідів з території зони і радіаційного забруднення навколишнього середовища;

— постійним моніторингом стану природного середовища;

— підтриманням території в належному санітарному і пожежобезпечному стані;

— переробкою і похованням у сховища низько- і середньоактивних відходів у відповідності з діючими нормативними документами;

— застосуванням методів біологічної фіксації радіонуклідів на місцевості;

— іншими видами діяльності, що пов'язані з забезпеченням режиму радіаційної безпеки за спеціальним дозволом Державного комітету УРСР по захисту населення від наслідків аварії на Чорнобильській АЕС.

Всі види робіт виконуються спеціалізованими підрозділами.

У межах зон відчуження та безумовного відселення допускається проведення в установленому порядку науково-дослідних і дослідно-конструкторських робіт. Ці роботи на даній території виконуються Академією наук УРСР та іншими науковими установами за рахунок цільового фінансування, що виділяється у відповідності з Державною союзно-республіканською програмою невідкладних заходів на 1990—1992 роки по ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС, а також на основі господарських договорів з заінтересованими організаціями.

Стаття 13. Керівництво зонами відчуження та безумовного відселення

Органом, який здійснює керівництво зоною відчуження, є адміністрація зони, яка призначається Радою Міністрів УРСР за поданням Державного комітету УРСР по захисту населення від наслідків аварії на Чорнобильській АЕС.

Адміністрація зони відчуження здійснює свою діяльність відповідно до Положення про неї, яке затверджується Радою Міністрів УРСР. Адміністрація здійснює контроль за організацією і проведенням всіх заходів на території зони, вирішує питання фінансування цих заходів в межах виділених коштів, охорони громадського порядку і здоров'я персоналу, що працює на цій території.

Керівництво зоною безумовного відселення здійснюється відповідними Радами народних депутатів.

Стаття 14. Охорона території зони відчуження та безумовного відселення

У зонах відчуження та безумовного відселення забезпечується суворий природоохоронний режим, охорона територій, природних, історико-етнічних і культурних пам'яток відповідно до чинного законодавства.

Охорону громадського порядку на території зон відчуження та безумовного відселення забезпечують органи внутрішніх справ Української РСР

Розділ III.

Правовий режим зони гарантованого відселення

Стаття 15. Використання землі

Земельні ділянки, що розміщені у зоні гарантованого відселення, відносяться до радіаційно забруднених та використовуються за цільовим призначенням у порядку, який визначається Радою Міністрів Української РСР.

Якщо за економічними та екологічними умовами подальше використання цих земель неможливе за цільовим призначенням, вони відносяться до радіаційно небезпечних.

Землевласники та землекористувачі мають право на отримання компенсації за вироблену продукцію, що не відповідає нормативам по вмісту радіонуклідів при дотриманні спеціального комплексу заходів по зниженню надходження радіонуклідів у продукцію.

Стаття 16. Види діяльності, заборонені у зоні

У зоні гарантованого відселення забороняється:

— будівництво нових, розширення і реконструкція діючих підприємств, які безпосередньо не пов'язані із здійсненням заходів по забезпеченню радіоекологічного та соціального захисту населення;

(Закінчення на 4-й стор.).

Про статус території, що зазнала радіоактивного забруднення внаслідок аварії на Чорнобильській АЕС

(Закінчення. Початок на 3-й стор.).

— будь-яка діяльність, що викликає перенесення радіоактивних речовин і вторинне забруднення території, шкідливо впливає на характер радіаційного забруднення навколишнього середовища;

— окремі види природокористування за дозиметричними показниками.

Стаття 17. Заходи по зниженню ризику захворюваності населення у зоні гарантованого відселення

З метою зниження ризику захворюваності населення у зоні гарантованого відселення:

— гарантується поетапне переселення із зони місцевого населення з повною компенсацією збитків;

— здійснюється перепрофілювання виробництв на випуск екологічно чистої продукції;

— забезпечується постійний дозиметричний контроль за рівнем радіаційного забруднення грунту, води, повітря, продуктів харчування, харчових продуктів лісу, деревини, сировини для хімії, а також житлових і виробничих приміщень;

— вживаються заходи по забезпеченню населення необхідною кількістю та асортиментом медичних препаратів, чистими продуктами харчування, а також такими, які сприяють виведенню з організму радіонуклідів;

— здійснюється суцільна щорічна диспансеризація населення з метою виявлення і попередження на ранній стадії онкологічних та інших захворювань;

— для населення зони встановлюються пільги та компенсації відповідно до Закону «Про статус громадян, що постраждали внаслідок чорнобильської катастрофи» та інших актів чинного законодавства.

Стаття 18. Керівництво зоною гарантованого відселення

Керівництво зоною гарантованого відселення здійснюється відповідними місцевими Радами народних депутатів.

Розділ IV.

Режим зони радіоекологічного контролю

Стаття 19. Обов'язкові заходи, які здійснюються в зоні

На території зони радіоекологічного контролю обов'язково здійснюються:

— постійний медичний контроль за станом здоров'я населення і санітарно-профілактичні заходи;

— систематичний дозиметричний контроль за якістю сільськогосподарської продукції;

— моніторинг радіаційного забруднення грунту, водних об'єктів та атмосферного повітря;

— комплекс спеціальних агрохімічних, агротехнічних, агромеліоративних та інших заходів по зниженню надходження радіонуклідів у виготовлену продукцію.

Стаття 20. Види діяльності, заборонені у зоні

У зоні радіоекологічного контролю забороняється:

— будівництво нових, розширення і реконструкція діючих підприємств, які шкідливо впливають на здоров'я населення і навколишнє середовище, крім випадків, коли ці роботи спрямовані на зменшення вказаного шкідливого впливу;

— окремі види природокористування за дозиметричними показниками;

— інші види робіт, які тягнуть за собою підвищення рівня радіоактивного забруднення.

Розділ V.

Контроль за додержанням режиму в зонах, що зазнали радіоактивного забруднення внаслідок аварії на Чорнобильській АЕС

Стаття 21. Державний контроль за додержанням режиму в зонах, що зазнали радіоактивного забруднення внаслідок аварії на Чорнобильській АЕС

Державний контроль за додержанням режиму зон, що зазнали радіоактивного забруднення внаслідок аварії на Чорнобильській АЕС, здійснюється місцевими Радами народних депутатів, їх виконавчими та розпорядчими органами, а також спеціально уповноваженими на те державними органами, в порядку, встановленому законодавством Української РСР.

Спеціально уповноваженим органом по здійсненню державного контролю за додержанням режиму зон, що зазнали радіоактивного забруднення внаслідок аварії на Чорнобильській АЕС, є Державний комітет Української РСР по захисту населення від наслідків аварії на Чорнобильській АЕС.

Стаття 22. Радіаційний контроль

Контроль і прогнозні оцінки сумарної дози опромінення людей від усіх джерел в конкретних умовах їх життя і діяльності покладається на Міністерство охорони здоров'я УРСР.

Загальна оцінка радіаційної обстановки на території зон, що зазнали радіоактивного забруднення внаслідок аварії на Чорнобильській АЕС (радіаційний моніторинг території), методичне керівництво та координація робіт по визначенню радіаційної обстановки покладається на Укргідромет.

При цьому відповідальність за радіаційний контроль сільгоспугідь покладається на Держагропром УРСР, лісових угідь (незалежно від їх відомчого підпорядкування) — на Мінлісгосп УРСР, водних ресурсів — на Мінводгосп УРСР, території населених пунктів — на Укргідромет.

Радіаційний контроль за рівнем забруднення сільгосппродукції і продуктів харчування покладається на Держагропром УРСР та міністерства і відомства, які здійснюють їх заготовку, переробку і реалізацію. Контроль провадиться за методиками, затвердженими Держагропромом УРСР та погодженими з Міністерством охорони здоров'я УРСР і Державним комітетом УРСР по захисту населення від наслідків аварії на Чорнобильській АЕС.

Радіаційний контроль за рівнями забруднення залізничного, водного та авіаційного транспорту, вирішення питань про надання дозволу на його переміщення за межі зон відчуження та безумовного відселення покладається на міністерства і відомства, яким належать вказані транспортні засоби.

Радіаційний контроль за рівнями забруднення автотранспорту, його складових частин, вирішення питань про надання дозволу на їх вивезення за межі зон відчуження та безумовного відселення покладається на відповідні служби Міністерства внутрішніх справ УРСР.

Вирішення питань про надання дозволу на вивезення домашніх та побутових речей, знарядь та будівельних матеріалів за межі радіоактивно забрудненої території, із якої передбачається відселення людей, покладається на Державний комітет УРСР по захисту населення від наслідків аварії на Чорнобильській АЕС.

Розділ VI.

Відповідальність за порушення режиму зони, що зазнала радіоактивного забруднення внаслідок аварії на Чорнобильській АЕС

Стаття 23. Відповідальність за порушення режиму територій, що зазнали радіоактивного забруднення

Особи, винні:

— у порушенні вимог режиму територій, що зазнали радіоактивного забруднення, невиконанні приписань державних органів, які здійснюють державний контроль;

— в ухилянні від виконання необхідних радіозахисних заходів;

— у приховуванні і перекручуванні інформації про радіологічну обстановку;

— у здійсненні інших порушень законодавства в цій галузі, несуть кримінальну, адміністративну чи іншу відповідальність відповідно до чинного законодавства.

Службові особи та інші працівники, з вини яких підприємства, установи й організації зазнали витрат, пов'язаних зі здійсненням забороненої в зоні екологічного лиха господарської або іншої діяльності, несуть матеріальну відповідальність у порядку, встановленому чинним законодавством.

Громадяни, винні у знищенні, пошкодженні або перенесенні знаків радіаційного забруднення, або огорожі зони, зобов'язані відшкодувати витрати, пов'язані з відновленням зазначених знаків і огорожі.

ПРОЕКТ — Внесений Комісією з питань чорнобильської катастрофи

Закон Української Радянської Соціалістичної Республіки

ПРО СТАТУС ГРОМАДЯН, ЯКІ ПОСТРАЖДАЛИ ВНАСЛІДОК ЧОРНОБИЛЬСЬКОЇ КАТАСТРОФИ

Аварія на Чорнобильській АЕС є найбільшою катастрофою сучасності, яка торкнулася долі мільйонів людей, що проживали на величезних територіях. Виникли нові соціальні та економічні умови в цих регіонах. Україна оголошена зоною національного екологічного лиха. До цього часу немає можливості встановити весь обсяг та наслідки цієї катастрофи. Запобігання небажаному розвитку соціальної та екологічної ситуації в республіці вимагає залучення значних фінансових, матеріальних та наукових ресурсів республіки та країни.

Розділ I.

Загальні положення

Стаття 1. Мета та спрямування Закону

Цей Закон спрямований на захист громадян, які постраждали від ядерної катастрофи, та вирішення проблем медичного і соціального характеру, що виникли внаслідок радіоактивного забруднення території.

Стаття 2. Визначення території радіоактивного забруднення та категорії зон

Територія радіоактивного забруднення — це територія, на якій виникло стійке забруднення навколишнього середовища радіоактивними речовинами внаслідок катастрофи на ЧАЕС (при щільності забруднення ізотопами цезію, стронцію і плутонію більш як 1,0; 0,15; 0,01 Кі/км², відповідно), та потребує реалізації необхідних заходів по ліквідації її наслідків.

Вся територія за умовами проживання та щільності забруднення розподіляється на зони:

1. Зона відчуження — зона відселення у 1986 р., яка межує з територією ЧАЕС (30-км зона);

2. Зона безумовного відселення — територія з щільністю забруднення грунту цезієм, стронцієм, плутонієм більше 15 Кі/км², 3,0 Кі/км², 0,1 Кі/км² відповідно, де доза опромінення людини може перевищувати 0,5 Бер (5 мЗв) за рік;

3. Зона гарантованого відселення — територія з щільністю забруднення грунту цезієм-137 від 5 до 15 Кі/км², або де гранично допустимий рівень опромінення населення може перевищувати 0,1 Бер (1 мЗв) за рік;

4. Зона радіоекологічного контролю — територія з щільністю забруднення грунту цезієм від 1 до 5 Кі/км², або де допустима межа опромінення людини не повинна перевищувати 0,1 Бер (1 мЗв) за рік;

5. Територія з щільністю забруднення грунту ізотопами цезію, стронцію, плутонію менше 1,0 Кі/км², 0,15 Кі/км², 0,01 Кі/км² відповідно визначається придатною для проживання та землекористування без обмеження по радіаційному фактору та без прийняття спеціальних заходів.

Стаття 3. Умови проживання та трудової діяльності населення без обмежень по радіаційному фактору

Встановити, що умовою проживання та трудової діяльності населення без обмеження по радіаційному фактору є отримання додаткової, за рахунок забруднення території радіоактивними ізотопами дози, яка не перевищує межі опромінення 0,1 Бер (1 мЗв) за рік.

Стаття 4. Визначення права на відселення

Населенню республіки, що проживає на території з щільністю забруднення грунту цезієм-137 від 1 до 5 Кі/км², у разі отримання додаткової дози більше 0,1 бер за рік (визначається Міністерством охорони здоров'я УРСР), надається право на відселення з пільгами, що передбачені цим Законом.

Порядок відселення визначається Радою Міністрів Української РСР.

Стаття 5. Умови реевакуації населення

Реевакуація населення провадиться виключно в добровільному порядку після зниження радіоактивного забруднення до рівня, що забезпечує безпечні умови проживання без обмежень (ст. 3). Рішення про реевакуацію населення приймається Радою Міністрів УРСР за висновками Національної комісії по радіаційному захисту населення України (НКРЗУ).

Стаття 6. Проживання у зоні з щільністю забруднення більше 15 Кі/км²

Проживання населення у зоні з щільністю забруднення більше 15 Кі/км² дозволяється до завершення відселення.

В'їзд у зони з щільністю забруднення 15 Кі/км² та вище для постійного проживання забороняється.

Стаття 7. Державний контроль за радіаційною обстановкою

Державний контроль за радіаційною обстановкою здійснює Укргідромет.

Стаття 8. Виробництво продуктів на забруднених територіях

(Продовження на 5-й стор.).

ПРО СТАТУС ГРОМАДЯН, ЯКІ ПОСТРАЖДАЛИ ВНАСЛІДОК ЧОРНОБИЛЬСЬКОЇ КАТАСТРОФИ

(Продовження. Початок на 4-й стор.).

Продукти, вироблені на забруднених територіях, повинні мати сертифікат (маркировку), який вказує місце їх виробництва, вміст радіонуклідів та відповідального виробника цих продуктів.

Стаття 9. Визначення «чистих продуктів харчування»

Продукти харчування, в яких вміст радіонуклідів не перевищує норм, встановлених Національною комісією по радіаційному захисту населення України (НКРЗУ), визнаються придатними до реалізації та споживання. Далі іменуються — «чисті продукти харчування».

Стаття 10. Виробництво забрудненої продукції

Виробництво забрудненої продукції сільського господарства, яка не вкладається в норми НКРЗУ, забороняється.

Стаття 11. Відповідальність за виробництво забрудненої продукції

Виробництво (за винятком науково-виробничого та дослідного) та реалізація забрудненої продукції сільського господарства, включаючи введення забрудненої продукції як додаток до чистої сировини, тягне за собою адміністративну та кримінальну відповідальність згідно чинного законодавства.

Стаття 12. Інформація про рівні забруднення

Громадяни Української РСР мають право на отримання повної, своєчасної та достовірної інформації про рівні забруднення радіоактивними речовинами місцевостей, на яких вони проживають, працюють, про ступінь забрудненості радіонуклідами продуктів харчування та майна, про інші вимоги та умови дотримання режиму радіаційної безпеки, а також право громадського контролю.

Розділ II.

Статус осіб, які постраждали від наслідків чорнобильської катастрофи

Стаття 13. Визначення осіб, які постраждали від наслідків чорнобильської катастрофи

Особами, які постраждали від наслідків чорнобильської катастрофи, є:

1. Громадяни, які зазнали впливу ядерної катастрофи під час участі у ліквідації аварії та її наслідків — «Учасники ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС».

2. Громадяни, включаючи дітей, які зазнали впливу аварії внаслідок забруднення території радіоактивними речовинами — «Потерпілі від впливу чорнобильської катастрофи».

Стаття 14. Визначення осіб, які відносяться до «Учасників ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС».

«Учасники ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС» — громадяни, які брали безпосередню участь у будь-яких роботах, пов'язаних з усуненням самої аварії та її наслідків у 30-кілометровій зоні (зона відчуження, п. 1 ст. 2), в зонах безумовного відселення (п. 2 ст. 2), а також тимчасово направлені або командировані для виконання робіт у цій зоні, у тому числі військовослужбовці, включаючи резервістів, службовці МВС та КДБ, що проходили службу на цих територіях, працівники Верховної Ради та Ради Міністрів УРСР, апарату міністерств та відомств, інших республіканських закладів та організацій, партійних, профспілкових та комсомольських організацій, відряджених для керівництва та проведення робіт у зоні відчуження та безумовного відселення, а також працівники виконкомів місцевих Рад народних депутатів, звільнені працівники партійних, профспілкових та комсомольських організацій, що здійснюють та здійснювали свою діяльність у зазначених зонах.

До «учасників ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС» відносяться також громадяни, які брали участь у рятуванні життя, майна або ліквідації наслідків інших ядерних аварій або випробувань, що визначається Радою Міністрів Української РСР.

Стаття 15. Визначення громадян, які відносяться до «Потерпілих від впливу чорнобильської катастрофи»

«Потерпілі від впливу чорнобильської катастрофи» включають в себе такі групи громадян:

1. Евакуйовані та відселені із зон відчуження, безумовного та гарантованого відселення (п. 1, 2, 3 ст. 2), а також ті, хто самостійно залишив ці зони після аварії.

2. Особи, які виїхали з території радіоактивного забруднення за медичними показниками.

3. Проживаючі або працюючі у зонах безумовного та гарантованого відселення (п. 2, 3 ст. 2).

4. Проживаючі або працюючі на території радіоекологічного контролю (п. 4 ст. 2).

5. Діти, які народилися після 26 квітня 1986 року від батьків, віднесених до статті 14, пп. 1—4 ст. 15.

6. Інші особи, які не віднесені до статті 14, пп. 1—5 ст. 15, захворювання яких визнані як пов'язані з ядерною катастрофою.

7. Громадяни, включаючи дітей, у яких дози опромінення щитовидної залози перевищують рівні, встановлені Міністерством охорони здоров'я УРСР та затверджені НКРЗУ.

Стаття 16. Встановлення зв'язку між погіршенням стану здоров'я та наслідками чорнобильської катастрофи

Держава визначає, що погіршення стану здоров'я громадян, втрата працездатності або смерті, що сталися під час або після роботи (служби) в зоні відчуження, безумовного та гарантованого відселення, а також після евакуації, відселення, від'їзду з території цих зон або під час проживання в них, є наслідком ядерної катастрофи, незалежно від наявності симптомів променевої хвороби, дозиметричних показників опромінення або їх відсутності, дочорнобильського анамнезу, тривалості періоду між закінченням проживання або роботи в зоні та початком хвороби (інвалідності).

Стаття 17. Відповідальність держави

Держава бере на себе всю відповідальність:

1. За шкоду здоров'ю або втрату працездатності громадянами, які постраждали від ядерної катастрофи, та їх дітьми.

2. За втрату годувальника сім'ями цих громадян.

3. За нанесення матеріальної та моральної шкоди потерпілим та їх сім'ям від катастрофи.

Стаття 18. Визначення категорій громадян, які потерпіли від наслідків чорнобильської катастрофи

Для визначення пільг та компенсацій встановлюються такі категорії потерпілих від чорнобильської катастрофи:

1. Категорія 1: «Учасники ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС» (ст. 14) та «Потерпілі від впливу чорнобильської катастрофи» (ст. 15), які втратили повністю або частково працездатність, що підтверджується рішенням ЛТЕК.

2. Категорія 2: «Учасники ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС» 1986 та 1987 рр. (ст. 14), та «Потерпілі від впливу чорнобильської катастрофи» (ст. 15), які проживають або проживали на територіях, віднесених до зон відчуження та безумовного відселення пп. 1—2 ст. 2, а також особи, віднесені до груп пп. 5, 6 ст. 15.

3. Категорія 3: «Учасники ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС» 1988—1990 рр., особи, які працюють, працювали або проживають, проживали на територіях зони гарантованого відселення, віднесені до п. 3 ст. 2.

4. Категорія 4: Особи, які працюють та проживають на території радіоекологічного контролю, та віднесені до п. 4 ст. 2.

5. Учасники ліквідації наслідків ядерної катастрофи 1988 та наступних років, які працювали або працюють в найбільш забруднених ділянках зони, рішенням Державного комітету УРСР по захисту населення від наслідків аварії на Чорнобильській АЕС можуть бути віднесені до категорії 2.

Стаття 19. Підстава для встановлення пільг та компенсацій

Підставою для встановлення пільг і компенсацій є фактичні рівні забруднення радіонуклідами території на момент аварії або доза опромінення, що перевищує гранично допустимі норми, встановлені НКРЗУ, чи їх максимально можливе значення, відновлене шляхом розрахунку.

Визначення рівнів забруднення, доз опромінення, відновлення їх шляхом розрахунку покладається на уряд республіки.

Розділ III.

Єдина система реєстрації та медичного забезпечення

Стаття 20. Організація єдиного державного обліку осіб, які постраждали від наслідків чорнобильської катастрофи

Для забезпечення систематичного обстеження осіб, які брали участь у ліквідації аварії та її наслідків, евакуйованих та відселених із зон відчуження, безумовного та гарантованого відселення, самостійно залишивших ці зони, а також проживаючих та працюючих у зоні відселення, Міністерство охорони здоров'я УРСР організує єдиний державний облік таких осіб (Республіканський реєстр).

1. Міністерство внутрішніх справ УРСР, Комітет державної безпеки УРСР, інші міністерства та відомства, виконкоми місцевих Рад народних депутатів на територіях зони відселення та територіях, на яких проживають особи, які брали участь у ліквідації наслідків аварії, евакуйовані, переселені або які самостійно від'їхали з забруднених територій, уточнюють відомчі або територіальні реєстри та списки, передають їх Міністерству охорони здоров'я УРСР для включення в Республіканський реєстр необхідних відомостей про цих осіб, в тому числі про календарні строки їх роботи або проживання на забруднених територіях, про місце роботи або проживання, про дози опромінення та результати медичного обстеження.

2. Реєстраційний номер у Республіканському реєстрі повідомляється потерпілим, лікувальним закладам для занесення в медичну картку з метою внесення поточної інформації про стан їх здоров'я в реєстр.

Стаття 21. Організація медичного обстеження

Рада Міністрів УРСР, Міністерство охорони здоров'я УРСР, Міністерство внутрішніх справ УРСР, Комітет державної безпеки УРСР та інші зацікавлені міністерства та відомства, а також виконкоми місцевих Рад народних депутатів, на територіях яких проживають люди, які постраждали від наслідків чорнобильської катастрофи (ст. 13):

1. Організують постійне медичне обстеження всіх названих осіб;

2. Створюють спеціалізовані центри, включаючи центри нетрадиційної медицини, для обстеження, лікування та реабілітації потерпілих;

3. Створюють у регіонах найбільшого зосередження осіб, які постраждали від наслідків чорнобильської катастрофи, спеціалізовані центри, в тому числі дитячі, соціально-психологічної реабілітації та профорієнтації;

4. Створюють систему радіаційно-екологічного контролю на території республіки.

Стаття 22. Норми харчування

Для громадян, які постраждали від ядерної катастрофи, норма харчування в спеціалізованих лікувальних, лікувально-санаторних та курортних закладах встановлюється у підвищеному розмірі.

Розділ IV.

Соціальний захист громадян. Загальні компенсації та пільги

Стаття 23. Надання компенсацій та пільг

Компенсації та пільги, які подані в даному розділі, стосуються всіх груп (ст. 14 та ст. 15) потерпілих громадян, включаючи дітей, у відповідності з встановленими категоріями (ст. 18).

Стаття 24. Компенсації та пільги громадян, віднесених до категорії 1

Надати особам, віднесеним до категорії 1 (п. 1 ст. 18) такі пільги:

1. Безкоштовне придбання ліків за рецептами лікарів, безкоштовне амбулаторне лікування та зубопротезування;

2. Першочергове обслуговування у лікувально-профілактичних закладах та аптеках;

3. Безкоштовне щорічне забезпечення санаторно-курортним лікуванням;

4. Користування при виході на пенсію та зміні місця роботи поліклініками, до яких вони були прикріплені під час роботи;

5. Виплату при переведенні в зв'язку із станом здоров'я на нижчеоплачувану роботу різниці між попереднім заробітком та заробітком на новій роботі;

6. Виплату допомоги по тимчасовій непрацездатності в розмірі 100% заробітної плати незалежно від безперервного стажу роботи;

7. Виплату працюючим інвалідам допомоги по тимчасовій непрацездатності до 4 місяців підряд або до 5 місяців у календарному році;

8. Позачергове забезпечення жилою площею осіб, які потребують поліпшення житлових умов (включаючи сім'ї загиблих або померлих громадян). Особи, вказані у цьому пункті, забезпечуються жилою площею напротязі року з дня встановлення інвалідності або стійкого розладу здоров'я.

Право на визнання громадян як такими, що потребують поліпшення житлових умов та взяття на квартирний облік, мають особи, які забезпечені жилою площею нижче мінімального рівня забезпеченості громадян у даному населеному пункті, але не менш як 7,5 м² на чоловіка.

Під час постановки на квартирний облік та надання жилої площі особам, які перенесли променеву хворобу та стали інвалідами внаслідок аварії, надається право на зайняття ізольованої кімнати, площа якої включається з підрахунку жилої площі, що припадає на інших членів сім'ї.

Сім'ї, що втратили годувальника, який віднесений до категорії 1 або 2 (пп. 1, 2 ст. 18) цього Закону, під час постановки на квартирний облік та отримання жилої площі мають право на збереження у списочному складі сім'ї померлого або загиблого годувальника;

9. Оплата жилої площі (в межах норм, передбачених діючим законодавством), яку займають ці особи та проживаючі сумісно з ними, а також сім'ї, що втратили годувальника, який є жертвою ядерної катастрофи, знижується на 50 відсотків з установленої плати за користування опаленням, водопроводом, газом та електроенергією, а проживаючим у будинках, які не мають центрального опалення, — 50 відсотків знижки від вартості палива, придбаного в межах норм, встановлених для продажу населенню;

10. Право на передачу безплатно в особисту власність займаних ними жилих приміщень державного житлового фонду;

11. Право на позачергове безкоштовне забезпечення автомобілем ЗАЗ-968 (при наявності відповідних медичних показників або інвалідності I, II групи). За бажанням інваліда йому може бути позачергово продано автомобіль іншої марки з урахуванням вартості належного йому типу автомобіля. Інвалідам III групи, які не мають права на безкоштовне забезпечення автомобілем, виплачується компенсація витрат на транспортне обслуговування у розмірі, що визначається Радою Міністрів УРСР;

12. Право на забезпечення продуктами харчування за медичними нормами з прикріпленням до відповідних магазинів з оплатою 50 відсотків їх вартості;

13. Безкоштовне користування всіма видами міського та приміського транспорту (крім таксі) та автомобільним транспортом загального користування (крім таксі) в сільській місцевості на території республіки;

14. Отримання лікарняного листка на весь час лікування в санаторіях та лікувальних закладах з урахуванням проїзду туди та зворотно, з виплатою допомоги по державному соціальному страхуванню, незалежно від того, ким та за чий рахунок надана путівка;

(Продовження на 6-й стор.).

ПРО СТАТУС ГРОМАДЯН, ЯКІ ПОСТРАЖДАЛИ ВНАСЛІДОК ЧОРНОБИЛЬСЬКОЇ КАТАСТРОФИ

(Продовження. Початок на 4-й стор.).

15. Позачергове обов'язкове забезпечення місцями в дитячих дошкільних закладах незалежно від їх відомчої підпорядкованості;

16. Звільнення подружжя та холостяків від податку за бездітність;

17. Звільнення від сплати податків усіх видів;

18. Право безкоштовного проїзду один раз на рік до будь-якого пункту країни і зворотно повітряним, залізничним, водним та автомобільним транспортом;

19. Першочергове право на відведення земельних ділянок для індивідуального житлового будівництва;

20. Отримання безпроцентної позики на індивідуальне житлове будівництво з погашенням 50% від розміру позики за рахунок держбюджету;

21. Використання чергової відпустки у зручний для них час, а також отримання відпустки без збереження заробітної плати терміном до 14 днів на рік;

22. Першочергове право на вступ у житлово-будівельні кооперативи, кооперативи по будівництву та експлуатації колективних гаражів, стоянок для транспортних засобів та їх технічного обслуговування, садових товариств, на придбання садових будинків або матеріалів для їх будівництва, а також для індивідуального житлового будівництва;

23. Першочергове обслуговування у закладах, підприємствах, організаціях зв'язку, служби побуту, громадського харчування, житлово-комунального господарства та міжміського транспорту;

24. Першочергове право на придбання промислових товарів підвищеного попиту, в тому числі легкового автомобіля, мотоцикла, моторного човна, телевізора, холодильника, меблів, пральної машини;

25. Право на вступ поза конкурсом у вищі, професійно-технічні, середні спеціальні учбові заклади, а також на курси для професійного навчання з обов'язковим наданням гуртожитку на час навчання. Особи, які закінчили учбові заклади з відзнакою (відмінними оцінками), приймаються без екзаменів у вищі учбові заклади за результатами співбесіди;

26. Право на вміщення поза чергою в заклади соціального забезпечення, а також на обслуговування відділами соціальної допомоги вдома при відсутності у хворого проживаючих з ним близьких родичів.

27. Право на позачергове встановлення телефону;

28. Право на пільгове придбання акцій державних, приватних та спільних підприємств.

29. Право на безпроцентний кредит або позику для організації індивідуальної трудової діяльності, фермерського господарства;

30. Право на щорічне отримання відпустки без збереження заробітної плати тривалістю 14 робочих днів.

Стаття 25. Компенсації та пільги громадянам, віднесеним до категорії 2

Особам, віднесеним до категорії 2 (п. 2 ст. 18), надаються такі пільги:

1. Право на першочергове безкоштовне забезпечення за місцем роботи путівками для санаторно-курортного лікування;

2. 50-процентна знижка від вартості придбаних по рецептах лікарів ліків;

3. Зниження на 50 відсотків усіх видів податків;

4. Позачергове протезування з 50-процентною знижкою вартості;

5. Першочергове забезпечення жилою площею осіб, які потребують поліпшення житлових умов.

Право на визнання громадян такими, що потребують поліпшення житлових умов та взяття на квартирний облік, мають особи, які забезпечені жилою площею нижче мінімального рівня забезпеченості громадян у даному населеному пункті, але не менш як 7,5 м² на чоловіка;

6. Право на придбання у приватну власність громадян жилих приміщень державного житлового фонду, які вони займають, з оплатою 50 відсотків вартості;

7. Переважне залишення на роботі при скороченні штату або чисельності робітників;

8. За працівниками, які переведені за медичними показниками на більш легку роботу, зберігається середня заробітна плата по попередньому місцю роботи за весь час роботи незалежно від встановлених строків збереження середньої заробітної плати;

9. За працівниками, що виведені за медичними показниками із зон, які визначаються пп. 1, 2 ст. 2, та за переведеними на нижчеоплачувану роботу або направленими на навчання іншим професіям, зберігається на протязі одного року з дня переведення на іншу роботу або направлення на навчання середня заробітна плата та право на отримання одноразової винагороди за вислугу років;

10. Право на 50-процентну знижку від вартості проїзду один раз на рік до будь-якого пункту країни та зворотно повітряним, залізничним, водним та автомобільним транспортом;

11. Право на першочергове встановлення телефону;

12. Право на пільги, що передбачені пунктами 2, 4, 6, 9, 12—16, 19—25, 28, 29, 30 статті 24.

Стаття 26. Компенсації та пільги громадянам, віднесеним до категорії 3

Особам, віднесеним до категорії 3 (п. 3 ст. 18), надаються такі компенсації та пільги:

1. Щорічний комплексний медичний огляд з залученням необхідних спеціалістів;

2. Пільгове забезпечення за місцем роботи путівками для санаторно-курортного лікування та відпочинку;

3. Першочергове право на вступ у житлово-будівельні кооперативи (у м. Києві та в обласних центрах — при наявності відповідної прописки);

4. Право на пільги, що передбачені пунктами 2, 4, 6, 12, 15, 19, 20, 25, 27, 30 статті 24.

Стаття 27. Права осіб, віднесених до категорії 4.

Особам, які віднесені до категорії 4 (п. 4 ст. 18), надається право на:

1. Щорічний комплексний медичний огляд із залученням спеціалістів;

2. Пільгове забезпечення за місцем роботи путівками для санаторно-курортного лікування та відпочинку;

3. Забезпечення продуктами харчування за медичними нормами.

Розділ V.

Захист потерпілих дітей

Стаття 28. Лікування потерпілих дітей

Рятування, лікування та реабілітація (включаючи психологічну) потерпілих дітей визначається пріоритетним напрямком у всіх медичних програмах та заходах, викликаних наслідками ядерної катастрофи.

Лікування потерпілих дітей організовується на базі кращих вітчизняних медичних закладів, спеціалізованих медичних центрів, обладнаних сучасним діагностичним та лікувальним устаткуванням, забезпечених сучасними лікарськими засобами, із залученням до роботи в них найдосвідченіших вітчизняних та зарубіжних спеціалістів із своїми методиками, устаткуванням та медикаментами.

Стаття 29. Забезпечення продуктами харчування

Потерпілі діти забезпечуються згідно норм, встановлених Міністерством охорони здоров'я УРСР, продуктами харчування, а також харчовими додатками, які сприяють виведенню радіонуклідів з організму, з прикріпленням до відповідних магазинів. Батькам дітей, які знаходяться на диспансерному обліку, компенсується 50 відсотків вартості отримуваних продуктів харчування.

Стаття 30. Проходження військової служби

1. Особи призовного віку з числа потерпілих від наслідків чорнобильської катастрофи (ст. 13) не направляються для проходження військової служби на території з підвищеними рівнями радіоактивного забруднення, а також у військових частинах з ядерними установками або іншими джерелами іонізуючого опромінення.

2. Військовослужбовцям строкової служби з числа потерпілих надаються обов'язкові відпустки тривалістю не менше як 10 діб без урахування часу проїзду до місця проживання батьків або своєї сім'ї.

Стаття 31. Пільги та компенсації потерпілим дітям та їх батькам

Встановити потерпілим дітям та їх батькам право на:

1. Оплату лікарняних листів одному з батьків хворої дитини в розмірі 100 процентів незалежно від стажу роботи за весь період хвороби, включаючи санаторно-курортне лікування;

2. Безкоштовний проїзд на всіх видах транспорту (крім таксі) дитині та особі, яка супроводжує хвору дитину до місця лікування (реабілітації), оздоровлення та зворотно, з правом позачергового придбання квитків;

3. В разі неможливості знаходження батьків з дитиною під час лікування або реабілітації дія пунктів 1 та 2 даної статті поширюється на іншу особу, яка доглядає за дитиною;

4. Грошову компенсацію за придбання ліків;

5. Безкоштовне забезпечення путівками дітей на оздоровлення до 2 місяців із зони відчуження та відселення (пп. 1, 2, 3 ст. 2) та 1 місяць з інших забруднених територій;

6. Щомісячну виплату 50 відсотків мінімальної заробітної плати по республіці на кожну дитину, яка евакуйована, відселена із зон відчуження, безумовного та гарантованого відселення (пп. 1, 2, 3 ст. 2) та на дітей, які народилися після 26 квітня 1986 року від батьків, що є «учасниками ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС», до досягнення ними повноліття;

7. Щомісячну виплату непрацюючим жінкам, які мають дітей-інвалідів, що потребують особистого догляду (підтверджується ЛКК), компенсації за шкоду здоров'ю кожній дитині у розмірі 3 мінімальних заробітних плат по республіці.

8. Щомісячну виплату сім'ям на дітей, які знаходяться на диспансерному обліку (підтверджується ЛКК), компенсації за шкоду здоров'ю дитині у розмірі 3 мінімальних заробітних плат по республіці на кожну дитину;

9. Зайняття ізольованої кімнати дитиною, що знаходиться на диспансерному обліку;

10. Збільшення допологової відпустки потерпілим жінкам (зони пп. 1, 2, 3 ст. 2) до 90 днів з наданням під час вагітності санаторно-курортних путівок для їх оздоровлення. Оплата частково оплачуваної відпустки по догляду за дитиною у подвійному розмірі допомоги, передбаченої діючим законодавством;

11. Безкоштовне утримання дітей в дитячих дошкільних закладах та харчування школярів, учнів середніх учбових закладів та професійно-технічних училищ (зони пп. 1, 2, 3 ст. 2).

12. Оплату батькам, чиї діти не відвідують дитячі дошкільні заклади, середньої вартості харчування у цих закладах у розмірі, що встановлюється місцевими Радами народних депутатів.

Стаття 32. Допомога дітям малозабезпечених сімей

Передбачена діючим законодавством допомога дітям громадян, які проживають в населених пунктах, що зазнали радіоактивного забруднення, в залежності від рівня забруднення, виплачується у підвищеному розмірі відповідно до підвищених тарифних ставок (посадових окладів) для працюючих громадян (ст. 44).

Розділ VI.

Захист потерпілого населення

Стаття 33. Захист населення

Визначити головним завданням невідкладне переселення людей з зон відселення. Переселення сімей, які мають неповнолітніх дітей, та вагітних жінок провести в найкоротший час, але не більш, як протягом шести місяців.

Стаття 34. Забезпечення громадян жилими приміщеннями

Основними формами забезпечення громадян, які переселяються з зон безумовного та гарантованого відселення, жилими приміщеннями є:

1. Забезпечення жилими приміщеннями у спеціально збудованих для цієї мети селищах, будинках та квартирах;

2. Першочергове отримання жилих приміщень у будинках, які належать підприємствам та організаціям, колгоспам, радгоспам та іншим сільськогосподарським підприємствам;

3. Придбання в особисту власність жилих будинків, незаселених квартир у будинках державного та громадського жилого фонду, які підлягають реконструкції та капітальному ремонту, незалежно від наявності прописки у вибраному для життя населеному пункті (у м. Києві та обласних центрах — при наявності прописки);

4. Отримання земельних ділянок для індивідуального житлового будівництва (у м. Києві та обласних центрах — при наявності прописки) з гарантованим забезпеченням необхідними будівельними матеріалами, укладання з підрядними організаціями договорів на будівництво жилих будинків з надвірними будівлями;

5. Позачерговий вступ у житлово-будівельні (житлові) кооперативи, незалежно від строків проживання у даному населеному пункті (у м. Києві та обласних центрах — при наявності прописки);

6. Переселення людей у тимчасові жилі приміщення з наступним гарантованим забезпеченням постійним благоустроєним житлом або забезпеченням умов для будівництва.

Стаття 35. Участь у будівництві житла

Для прискорення переселення можуть залучатися до будівництва переселенці на умовах індивідуального або бригадного підряду.

Стаття 36. Позачергове забезпечення жилими приміщеннями

Громадяни з числа інвалідів та непрацездатних осіб, які переселяються у відповідності з цим Законом на жилу площу близьких родичів (батьки, діти, онуки, рідні брати та сестри), мають право на позачергове забезпечення жилими приміщеннями, як такі, що не мають житла.

Стаття 37. Компенсації за втрачене майно

Компенсація за втрачене у зв'язку з переселенням майно включає в себе:

1. Вартість будівель (жилі будинки, садові будинки, дачі, гаражі, господарські будівлі), яка виплачується у повному розмірі за оцінкою, що визначається страховими документами з урахуванням сум, отриманих по державному обов'язковому та добровільному страхуванню, а при незгоді — за оцінкою БТІ. При наданні громадянам в особисту власність жилого будинку взамін втраченого за їх бажанням вартість нового будинку зараховується при виплаті компенсації;

2. Вартість сільськогосподарських тварин, що підлягають вимушеному забою (відшкодовується органами державного страхування в повному розмірі за оцінками, які встановлюються страховими документами);

3. Вартість плодоягідних насаджень, посівів та незастрахованих сільськогосподарських тварин (за затвердженими Радою Міністрів УРСР розцінками);

4. Вартість домашнього майна, яке за ступенем радіоактивного забруднення не може бути перевезене на нове місце проживання (за фактичною вартістю з урахуванням зносу, що визначається комісією відповідних Рад народних депутатів);

5. Витрати на влаштування дачних селищ (товариств) у сумі сплачених цільових внесків.

Стаття 38. Поширення дії статті 37

Дія статті 37 поширюється на громадян, які мають дачі, садові будинки, плодоягідні насадження у садових товариствах та інших населених пунктах, що розташовані на забруднених територіях, де неможливо отримати чисту продукцію.

Стаття 39. Компенсація на інших підставах

Правом на одержання грошової компенсації користуються також громадяни, що не

(Продовження на 7-й стор.).

ПРО СТАТУС ГРОМАДЯН, ЯКІ ПОСТРАЖДАЛИ ВНАСЛІДОК ЧОРНОБИЛЬСЬКОЇ КАТАСТРОФИ

(Продовження. Початок на 4-й стор.).

проживають на вказаній території, але які отримали майно в порядку наслідування або на інших підставах, передбачених діючим законодавством.

Стаття 40. Компенсація підприємствам, організаціям та кооперативам

Підприємствам, організаціям та кооперативним об'єднанням виплачується вартість об'єктів соціально-культурного призначення та споруд підсобного сільського господарства, які збудовані за рахунок власних коштів, за їх залишковою вартістю.

Стаття 41. Компенсації та пільги громадянам, які переселяються на нове місце проживання

Громадянам, які переселяються на нове місце проживання із зон, що визначені пп. 1—3 ст. 2 та ст. 4, і особам, які відносяться до п. 2 ст. 15, надається право на:

1. Виплату одноразової допомоги у розмірі трьох мінімальних заробітних плат по республіці на кожного переїжджаючого та членів його сім'ї за попереднім місцем роботи. У такому ж розмірі виплачується допомога пенсіонерам (незалежно від виду пенсії), а також громадянам, які отримують допомогу з коштів місцевого бюджету та членам їх сімей;

2. Оплату вартості проїзду, витрат за перевезення майна залізничним, водним та автомобільним транспортом (крім випадків, коли відповідні транспортні засоби надаються безкоштовно);

3. Збереження середньої заробітної плати на час переїзду на нове місце проживання (6 роб. днів), виходячи з середньомісячного заробітку за попереднім місцем роботи;

4. Оплата витрат, пов'язаних з переїздом, місцевими Радами народних депутатів за попереднім місцем проживання;

5. Отримання безпроцентних позик на господарське обзаведення в розмірі до п'яти тисяч карбованців на сім'ю з строком погашення до 15 років з моменту видачі позики;

6. Отримання безпроцентних позик на будівництво або придбання індивідуальних житлових будинків з надвірними будівлями у розмірі до 20 тисяч карбованців з погашенням на протязі 25 років, починаючи з третього року після отримання позики. Позики гасяться у розмірі 50 відсотків. Вказані позики надаються закладами Українського республіканського банку Ощадного банку СРСР незалежно від встановлених цьому банку лімітів видачі довгострокових позик;

7. Першочергове влаштування на роботу місцевими Радами народних депутатів, підприємствами, закладами, організаціями за новим місцем проживання з урахуванням їх професій, спеціальностей, кваліфікації. При відсутності можливості такого працевлаштування громадянам забезпечується надання іншої роботи з урахуванням їх побажань та громадських потреб або можливості навчання новим професіям (спеціальностям) із збереженням їм у встановленому порядку середньої заробітної плати на весь час перепідготовки.

За громадянами, які працювали до переселення в колгоспах, радгоспах та інших сільськогосподарських підприємствах, зберігається за новим місцем роботи безперервний стаж роботи, стаж роботи за спеціальністю, присвоєна їм кваліфікація та звання в порядку та на умовах, що визначаються діючим законодавством;

8. Позачергове забезпечення дітей місцями в дитячих дошкільних закладах, у спеціалізованих дитячих закладах лікувального та санаторного типу незалежно від їх відомчої належності;

9. Пільгове медичне обслуговування;

10. Позачергове придбання товарів, за які виплачена компенсація у відповідності із ст. 37;

11. Громадяни, які проживають у місцевостях, де неможливе отримання чистої продукції, а також громадяни, які переселилися з вказаних місцевостей в інші сільські населені пункти, на протязі 5 років після переселення звільняються від сплати сільськогосподарського податку, податку з будівель, земельного податку та податку з власників транспортних засобів.

Стаття 42. Компенсації громадянам, що проживають на забрудненій території

Встановити громадянам, які проживають (тимчасово до переселення) на територіях зон, що визначені пп. 2, 3, 4 ст. 2, право на:

1. Грошову допомогу в зв'язку з обмеженням споживання продуктів харчування місцевого виробництва та особистого підсобного господарства на територіях з щільністю забруднення

від 1 Кі/км² до 5 Кі/км² — 15 крб. на чоловіка

від 5 Кі/км² до 15 Кі/км² — 20 крб. на чоловіка

більше 15 Кі/км² — 30 крб. на чоловіка

Населення забезпечується чистими продуктами харчування згідно раціональних норм з урахуванням підвищеної потреби у харчуванні висококалорійними та маючими сорбентні властивості продуктами. В цілому населення забезпечується продуктами харчування, в тому числі м'ясом і м'ясопродуктами, молоком і молокопродуктами, овочами, фруктами, дитячим харчуванням тощо, за потребами, які затверджуються відповідними урядовими органами спільно з Комісією Верховної Ради УРСР на основі запитів місцевих Рад народних депутатів і при узгодженні з ними рішення, що приймається;

2. Пільги та компенсації, що встановлені для осіб, які проживають на цих територіях, поширюються на робітників, в тому числі військовослужбовців, осіб рядового та начальницького складу органів внутрішніх справ та КДБ УРСР, які знаходяться у відрядженні в населених пунктах зони відселення, зокрема виплати грошової допомоги у зв'язку з обмеженням споживання продуктів харчування місцевого виробництва та виплати заробітної плати за встановленим для цієї місцевості положенням про оплату.

Стаття 43. Збереження житла за попереднім місцем проживання

Робітникам, спеціалістам, військовослужбовцям, особам рядового та начальницького складу органів внутрішніх справ та КДБ, які направлені або приїхали по вільному найму на роботу в зону відселення, надається право на збереження за ними житла за попереднім місцем проживання.

Розділ VII.

Оплата праці громадян, що працюють на територіях радіоактивного забруднення

Стаття 44. Оплата праці

Оплата праці осіб, які зайняті на роботах в районах (населених пунктах) з підвищеною радіоактивністю, провадиться за підвищеними тарифними ставками (відрядними розцінками) та посадовими окладами з урахуванням рівня радіоактивного забруднення в таких розмірах:

1. від 1 до 5 Кі/км² — 20
2. від 5 до 10 Кі/км² — 30
3. від 10 до 15 Кі/км² — 50
4. від 15 до 30 Кі/км² — 75
5. 30 Кі/км² та вище — 100 відсотків.

Стаття 45. Оплата праці військовослужбовців

1. Військовослужбовцям, які призвані на збори та направлені для виконання робіт по ліквідації наслідків аварії в населені пункти з підвищеною радіоактивністю, в яких передбачені пільги по оплаті праці для проживаючого та працюючого там населення, понад середню заробітну плату, що зберігається за основним місцем роботи, на підставі довідки, яка надається військовою частиною, виплачується тарифна ставка (посадовий оклад) у підвищеному розмірі (ст. 44) за всі календарні дні (включаючи вихідні та святкові);

2. Військовослужбовцям військових частин, а також особам начальницького та рядового складу МВС та КДБ підвищена оплата нараховується на посадові оклади та оклади за військове та спеціальне звання.

Стаття 46. Оплата праці робітників, які знаходяться у відрядженні

1. Робітникам, тимчасово переведеним або відрядженим для роботи у населені пункти, в яких передбачені пільги по оплаті праці, за основним місцем роботи зберігається середня заробітна плата, виплачуються добові у розмірі, які передбачені діючим законодавством. Оплата праці в зазначених населених пунктах за виконану роботу провадиться за підвищеними тарифними ставками (відрядними розцінками) або посадовими окладами (ст. 44).

2. Робітникам, які відряджені на будівництво об'єктів невиробничого та виробничого призначення, пов'язаних з ліквідацією наслідків аварії на Чорнобильській АЕС, виплачується 75 процентів середньої заробітної плати за місцем основної роботи взамін добових з відшкодуванням витрат за рахунок коштів, які виділяються республіці на вказані цілі.

3. Оплата праці робітників організацій та підприємств, які зайняті на роботах по будівництву об'єктів, пов'язаних з ліквідацією наслідків аварії на Чорнобильській АЕС, провадиться за підвищеними на 20% тарифними ставками (посадовими окладами) з включенням витрат у кошторисну вартість об'єктів.

Стаття 47. Винагорода за вислугу років

Особи, які віднесені до категорій 1—4 (пп. 1—4 ст. 18), мають право на винагороду за вислугу років, незалежно від відомчої належності підприємств, закладів та організацій, від місця роботи та військової служби. Розмір винагороди визначається відповідними підприємствами та організаціями, але не менш як:

При загальному стажі роботи	Розмір річної винагороди в частині місячної тарифної ставки (посадового окладу, грошового утримання)
До 3-х років	0,8
Від 3 до 5 років	1,0
Від 5 до 10 років	1,2
Від 10 до 15 років	1,5
Зверх 15 років	2,0

Стаття 48. Оплата праці працівників закладів охорони здоров'я

Працівникам закладів охорони здоров'я, які зайняті наданням медичної допомоги потерпілим у зв'язку з аварією на Чорнобильській АЕС, посадові оклади підвищуються на 25%.

Стаття 49. Оплата праці робітників, які зайняті переробкою продукції з підвищеною радіоактивністю

Оплата праці робітників за підвищеними до 25% тарифними ставками та посадовими окладами проводиться в об'єднаннях, підприємствах та організаціях, на яких переробляються окремі види сировини та матеріали з підвищеною радіоактивністю, при постійній потужності дози зовнішнього випромінювання на робочому місці більше 50 мкР/годину.

Стаття 50. Робота у вихідні та святкові дні

Робота у вихідні та святкові дні в населених пунктах з підвищеною радіоактивністю згідно з діючим законодавством оплачується в подвійному розмірі з урахуванням підвищеної оплати праці, яка передбачена у даному населеному пункті (ст. 44).

Стаття 51. Збереження середньої заробітної плати та трудового стажу

За робітниками, що звільняються з підприємств, організацій та закладів при розторгненні трудового договору у зв'язку з відселенням з населених пунктів, які зазнали радіоактивного забруднення, зберігається середня заробітна плата та трудовий стаж на період працевлаштування, але не більш як 2 місяці з дня звільнення.

Зберігається середня заробітна плата та трудовий стаж на період працевлаштування і на протязі третього місяця з дня звільнення за рішенням органів працевлаштування при умові, якщо робітник своєчасно (у 2-тижневий строк після звільнення) звернувся в цей орган, але не був ним працевлаштований.

Стаття 52. Компенсації за час вимушеного простою

Громадянам, які повинні бути відселені із зони радіоактивного забруднення, в разі припинення трудової діяльності через заборону виробництва сільськогосподарської продукції, виплачується як за час вимушеного простою не з їх вини за місцем роботи 70% середньомісячного заробітку до моменту надання жилої площі згідно діючого житлового законодавства.

Стаття 53. Щорічні відпустки на забрудненій території

Особам, які працюють (знаходяться у відрядженні) на забруднених територіях, надається щорічна відпустка в залежності від щільності забруднення цезієм-137:

1. 15 Кі/км² та вище тривалістю 44 календарних дні без урахування додаткової відпустки. Загальна тривалість відпустки не повинна перевищувати 56 календарних днів;

2. Від 5 до 15 Кі/км² тривалістю 37 календарних днів без урахування додаткової відпустки. Загальна тривалість відпустки не повинна перевищувати 49 календарних днів;

3. Від 1 до 5 Кі/км² тривалістю 30 календарних днів без урахування додаткової відпустки. Загальна тривалість відпустки не повинна перевищувати 42 календарних дні.

Стаття 54. Тривалість робочого часу

У зонах радіоактивного забруднення, незалежно від їх категорій, тривалість робочого тижня для працюючих всіх категорій, включаючи осіб, тривалість робочого тижня яких визначається окремими нормативними актами (вчителі, вихователі шкільних та позашкільних дитячих закладів, викладачі середніх спеціальних учбових закладів та ПТУ, лікарі, середній медичний персонал, працівники транспорту), скорочується на 5 годин проти встановленої діючим законодавством з доплатою за скорочені робочі години в розмірах, затверджених державними органами управління. Але оплата скороченого робочого тижня не повинна бути меншою, ніж оплата праці за повний, згідно діючого законодавства, робочий тиждень.

Стаття 55. Поширення дії даного розділу Закону

На працівників Верховної Ради та Ради Міністрів УРСР, міністерств та відомств, партійних, профспілкових та комсомольських органів, також на працівників виконкомів місцевих Рад народних депутатів, звільнених працівників партійних, профспілкових та комсомольських організацій, поширюються умови оплати праці та надання відпустки, які передбачені цим розділом Закону.

Розділ VIII.

Пенсійне забезпечення

Стаття 56. Пенсії жертвам чорнобильської катастрофи

Пенсії жертвам чорнобильської катастрофи встановлюються у вигляді щомісячної компенсації за шкоду здоров'ю та державної пенсії.

Стаття 57. Компенсація за шкоду здоров'ю

Компенсація за шкоду здоров'ю призначається, виходячи з її максимального рівня, рівного шести мінімальним заробітним платам.

Стаття 58. Компенсація за втрату здоров'я особам, віднесеним до категорії 1

Особам, які втратили працездатність (категорія 1), призначається компенсація за втрату здоров'я у розмірі частки максимальної компенсації, яка визначається ступенем втрати працездатності, встановленим ЛТЕК.

Стаття 59. Компенсація за шкоду здоров'ю особам, віднесеним до категорії 2

Особі, яка потерпіла від ядерної катастрофи та віднесена до категорії 2, компенсація за шкоду здоров'ю призначається в розмірі 25 відсотків від максимального розміру компенсації.

Стаття 60. Компенсація сім'ям за втрату годувальника

Щомісячна компенсація за шкоду сім'ям осіб, які загинули або померли, виплачується в розмірі 25 відсотків від мак-

(Закінчення на 8-й стор.).

ПРО СТАТУС ГРОМАДЯН, ЯКІ ПОСТРАЖДАЛИ ВНАСЛІДОК ЧОРНОБИЛЬСЬКОЇ КАТАСТРОФИ

(Закінчення. Початок на 4—7-й стор.).

...смальної компенсації дружині (чоловікові), загиблому або померлому та кожному члену його сім'ї, які знаходилися на його утриманні. Компенсація неповнолітнім виплачується до досягнення повноліття або до закінчення ними навчання в професійно-технічних училищах, середніх або вищих учбових закладах.

Стаття 61. Виплата компенсації

Компенсація за шкоду здоров'ю виплачується незалежно від інших прибутків. Компенсація по статтях 58 або 59 та 60 виплачується одночасно.

Стаття 62. Державна пенсія особам, віднесеним до категорії 1

Державна пенсія особам, які втратили працездатність (категорія 1), призначається незалежно від віку з дня встановлення інвалідності. Розрахунок пенсії провадиться у відповідності з Законом СРСР «Про пенсійне забезпечення громадян в СРСР».

Стаття 63. Державні пенсії особам, віднесеним до інших категорій

Державні пенсії призначаються із зменшенням віку у таких розмірах:

н-р пп	Категорія потерпілих	Зменшення віку
1	2	3
1.	Учасники ліквідації наслідків ядерної катастрофи (ст. 14):	
1. 1.	Учасники ліквідації ядерної катастрофи, які працювали у 1986 р. у зоні відчуження (п. 1 ст. 2)	10 років
1. 2.	Учасники ліквідації ядерної катастрофи, які працювали у 1987 р. в зоні відчуження (п. 1 ст. 2)	8 років
1. 3.	Учасники ліквідації ядерної катастрофи, які працювали у 1988 р. в зоні відчуження (п. 1 ст. 2)	5 років

Примітка: Дія пунктів 1. 1 , 1. 2 та 1. 3 даної статті може бути поширена і на осіб, які брали участь у ліквідації наслідків ядерної катастрофи у 1988 та наступних роках і працювали у найбільш забруднених ділянках зони (п. 5 ст. 18).

н-р пп	Категорія потерпілих	Зменшення віку
2.	Потерпілі від дії ядерної катастрофи (ст. 15):	
2. 1.	Евакуйовані із зони відчуження у 1986 р. (п. 1 ст. 2)	5 років
2. 2.	Особи, що проживали та працювали в зоні безумовного відселення (п. 2 ст. 2)	4 роки та додатково 1 рік за 1 рік проживання, роботи, але не більше 9 років
2. 3.	Особи, які проживали та працювали в зоні гарантованого відселення (п. 3 ст. 2)	3 роки та додатково 1 рік за 2 роки проживання, роботи, але не більше 6 років
2. 4.	Особи, які проживають та працюють у зоні особливої радіоекологічної ситуації (п. 4 ст. 2)	1 рік та додатково 1 рік за 3 роки проживання, роботи, але не більше 5 років

Примітка: Початкова величина зниження пенсійного віку встановлюється лише особам, які проживали або працювали на забруднених територіях в період з моменту аварії по 31 липня 1986 р. незалежно від тривалості перебування в цей період.

Стаття 64. Визначення середньомісячної заробітної плати

При визначенні середньомісячного фактичного заробітку по згоді пенсіонера може бути вибрано будь-який період його роботи, в тому числі й період роботи, служби або проживання в зоні відселення тривалістю до одного року. У тих випадках, коли стаж роботи у чорнобильській зоні або зоні жорсткого радіаційного контролю виявляється меншим, ніж один рік, розрахунок середньомісячного заробітку провадиться згідно статті 77 Закону СРСР «Про пенсійне забезпечення громадян в СРСР».

Стаття 65. Порядок оплати державної пенсії

Державна пенсія виплачується незалежно від інших видів прибутків.

Стаття 66. Пенсії військовослужбовців

Пенсії по інвалідності військовослужбовцям, особам, які призвані з запасу, особам начальницького та рядового складу органів внутрішніх справ та КДБ УРСР та у зв'язку з втратою годувальника, їх сім'ям можуть бути також призначені (за бажанням пенсіонера або сім'ї померлого), як у разі поранення, контузії або каліцтва, що отримані при виконанні обов'язків військової служби (службових обов'язків), в порядку та за нормами, встановленими діючим законодавством.

Робітникам, військовослужбовцям та військовим будівельникам військовобудівельних загонів та частин, а також військовозобов'язаним, які призвані на збори, безпосередньо зайнятим на ліквідації наслідків аварії у 30-кілометровій зоні та зоні відселення, час роботи, служби у період з моменту аварії до 31 грудня 1987 р. зараховується у трудовий стаж (вислуга років) у трьохкратному, а час роботи (служби) з 1 січня 1988 року по 31 грудня 1991 р. зараховується у трудовий стаж (вислугу років) у полуторному розмірі.

Стаття 67. Порядок введення Закону СРСР «Про пенсійне забезпечення громадян в СРСР»

Ввести на території УРСР стосовно осіб, які постраждали від ядерної катастрофи, в дію Закон СРСР «Про пенсійне забезпечення громадян в СРСР» з урахуванням цього розділу Закону з 1 січня 1991 року у повному обсязі.

Розділ IX.
Порядок введення Закону в дію

Стаття 68. Введення Закону в дію

Цей Закон вводиться в дію з дня його прийняття.

Стаття 69. Виділення коштів

Щодо регіонів та трудових колективів, де зосереджене значне число потерпілих від чорнобильської катастрофи, передбачається система реалізації пільг та компенсацій, встановлених цим Законом, з введенням спеціальних норм на виділення коштів та матеріальних ресурсів з централізованих фондів (визначається Радою Міністрів УРСР).

Стаття 70. Дія інших нормативних актів

Нормативні акти, які вводитимуться в дію після прийняття Закону, не повинні знижувати міру відповідальності держави перед громадянином.

Стаття 71. Відповідальність посадових осіб

Встановлюється адміністративна та кримінальна відповідальність для посадових осіб, які своєчасно не надають, утаюють, навмисне або в зв'язку з службовою некомпетентністю перекручують відомості про стан радіаційної обстановки, забруднення продуктів харчування та товарів широкого попиту, про діагнози захворювань, про статистику захворювань та смертності потерпілих від ядерної катастрофи, а також за переслідування осіб, які надали об'єктивну та достовірну інформацію по вказаних питаннях.

Стаття 72. Визначення інших компенсацій та пільг

Пільги та компенсації, які не визначені даним Законом, а також порядок та умови їх надання та виконання визначаються іншими актами законодавства Союзу РСР та Української РСР.

Стаття 73. Відповідальність керівників органів державної влади та управління, підприємств і організацій

Керівники органів державної влади та управління, підприємств, закладів і організацій несуть персональну відповідальність за реальне забезпечення прав, які надаються у відповідності з цим Законом та іншими законодавчими актами, громадянам, що потерпіли від ядерної катастрофи.

Стаття 74. Надання посвідчень

1. Учасникам ліквідації наслідків ядерної катастрофи (ст. 14) видаються відповідні посвідчення встановленого зразка та нагрудні знаки.

У посвідченнях робляться відмітки про віднесення учасників ліквідації до відповідної категорії 1, 2, 3 або 4 (пп.1—4 ст. 18). Їм надаються вкладиші з переліком основних пільг для цієї категорії осіб. Вкладиші затверджуються органом, який видав посвідчення, та вклеюються у посвідчення.

2. Потерпілим від дії ядерної катастрофи (ст. 15) надаються відповідні посвідчення встановленого зразка.

Дітям, що віднесені до групи потерпілих від ядерної катастрофи, але не досягли повноліття, посвідчення видається на загальних підставах та вручається батькам.

Особам, віднесеним до категорії 1, 2, 3 та 4 (пп. 1—4 ст. 18), робляться відповідні відмітки у посвідченнях. Їм надаються вкладиші з переліком основних пільг цієї категорії осіб, вкладиші затверджуються органом, який видав посвідчення, та вклеюються у посвідчення. При зміні категорії посвідчення відповідної особи підлягає заміні.

3. Посвідчення учасника ліквідації наслідків ядерної катастрофи та потерпілого від ядерної катастрофи є документом, який підтверджує статус особи — потерпілої від ядерної катастрофи, та дає право користування встановленими цим Законом пільгами.

4. Форма вказаних посвідчень та зразок нагрудного знака «Учасник ліквідації наслідків ядерної катастрофи» затверджується Державними комітетами СРСР і УРСР по праці і соціальних питаннях.

5. Видача посвідчень та нагрудних знаків провадиться виконавчими комітетами місцевих Рад народних депутатів за місцем проживання згідно з документами, встановленими Радами Міністрів СРСР або союзних республік, які підтверджують факт участі у роботах по ліквідації наслідків аварії, евакуації, відселення, виїзду або проживання на забруднених територіях.

6. Потерпілим громадянам, які відносяться до статті 15 Закону, надаються посвідчення потерпілих від ядерної катастрофи з відповідними правами та пільгами. Підставою для надання посвідчення є документи встановленого Радами Міністрів СРСР або союзних республік зразка.

Стаття 75. Відповідальність за надання необ'єктивних даних

Встановлюється кримінальна відповідальність для посадових та інших осіб, які надають навмисно або в зв'язку з службовою некомпетентністю необ'єктивні або перекручені відомості, документи (посвідчення) або здійснюють будь-які інші діяння, що тягнуть за собою отримання прав та пільг громадянами, які не передбачені даним Законом.

Стаття 76. Поширення дії даного Закону на громадян інших союзних республік

Громадяни, які переселилися із зон РРФСР та БРСР, потерпілих від аварії на Чорнобильській АЕС, на територію УРСР, користуються всіма пільгами, що передбачені цим Законом.

Стаття 77. Перегляд розміру доплат, пільг та компенсацій

Всі конкретні цифри в карбованцях по доплатах, пільгах та компенсаціях переглядаються щорічно згідно існуючого індексу цін.

Проект підготовлений Комісією Верховної Ради Української РСР з питань чорнобильської катастрофи

КОНЦЕПЦІЯ

Критичний стан справ, що склався внаслідок чорнобильської катастрофи, відсутність системного підходу до ліквідації її наслідків, зволікання у вирішенні питань реконструкції дозового навантаження та розробки республіканських норм радіаційної безпеки — зумовлює необхідність прийняття цієї концепції.

Мета концепції — максимальне зменшення можливого негативного впливу чорнобильської катастрофи на здоров'я населення.

Базовий принцип концепції полягає в тому, що для критичної групи населення (діти 1986 року народження) величина сумарної дози додаткового опромінення, пов'язаного з аварією на ЧАЕС, не повинна перевищувати 1 мЗв (0,1 бер) за рік і 70 мЗв (7 бер) за життя понад отриману у доаварійний період.

Стан справ на радіаційно забруднених територіях свідчить про малу ефективність системи контрзаходів, спрямованих на усунення шкідливого впливу радіації на здоров'я людей. За цих обставин їх відселення із зазначеної місцевості набуває особливого значення.

Для прийняття рішення про відселення як тимчасовий критерій приймається щільність забруднення грунту радіонуклідами.

Враховуючи ступінь можливої небезпеки для здоров'я населення, що проживає на територіях з різним рівнем забрудненості радіоактивними речовинами, а також відсутність можливості одночасного переселення великої кількості людей у радіоекологічно чисті місця, встановлюється принцип поетапного відселення:

I етап — безумовне відселення

З територій із щільністю забруднення радіоцезієм від 15 $Кі/км^2$ та вище.

Перебування на цих територіях в існуючих умовах призведе до перевищення сумарної дози опромінення за рік — 5 мЗв (0,5 бер).

Населення, що проживає на територіях із щільністю забруднення стронцієм-90 — 3 $Кі/км^2$ і вище та плутонієм 239, 240 — 0,1 $Кі/км^2$ і вище — також підлягає безумовному відселенню.

II етап — гарантоване відселення

З територій із щільністю забруднення радіоцезієм від 5 до 15 $Кі/км^2$.

Перебування на цих територіях в існуючих умовах призведе до перевищення сумарної дози опромінення за рік — 1 мЗв (0,1 бер).

Відносно II етапу відселення пропонуються також додаткові критерії:

— у сільській місцевості не можна жити там, де немає можливостей виробництва чистої продукції в особистих підсобних господарствах;

— державна сільськогосподарська діяльність законним чином повинна гарантувати виробництво, переробку та збут радіаційно чистої продукції.

За проживанням громадян у місцевостях із щільністю забруднення радіоцезієм до 5 $Кі/км^2$ встановлено постійний радіоекологічний контроль, враховуючи природно-кліматичні умови та комплексну екологічну характеристику конкретної території, не допускається перевищення сумарної дози опромінення — 1 мЗв (0,1 бер) на рік.

При невиконанні цих умов населенню надається можливість відселення в радіоекологічно чисті райони.

Юридичне та виконавче забезпечення положень концепції здійснюється на підставі та відповідно до Законів Української РСР «Про статус територій, що зазнали радіоактивного забруднення внаслідок аварії на Чорнобильській АЕС», «Про статус громадян, які постраждали внаслідок чорнобильської катастрофи» та інших відповідних законодавчих актів Української РСР.

Фоторепортаж

МІЛЬЙОН І БУЛОЧКА

Колись у мудрого спартанця Лікурга запитали: як уберегти державу від вторгнення ворогів?

— А ви не збагачуйтесь! — просто відповів Лікург.

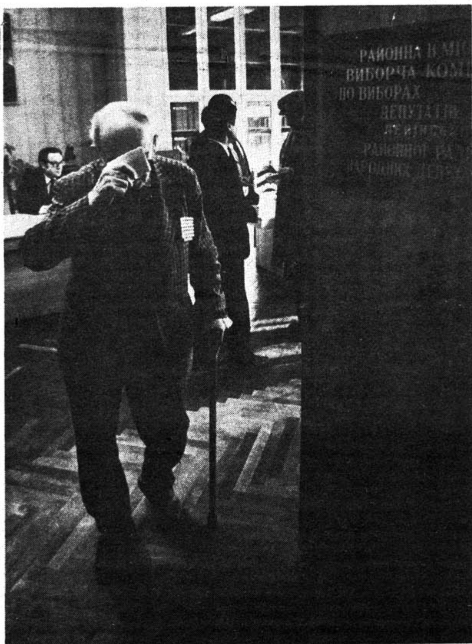
Він не знав, що бувають прикрі винятки — збагачуватись нема чим і навіть не передбачається, а ворог вторгається все одно. Навіть — не з-за моря. Звичайнісінька собі річ — держава воює з мафією, а чуби тріщать у громадян...

Прийшовши до столичного Ленінського райвиконкому, я не повірив, що ці люди коли-небудь розійдуться. Одні йшли, інші приходили, їх не меншало, усі — з одним і тим же: з обміном грошей, які, немов у казці, загрожували перетворитися на сміття.

У перший день епопеї сюди тричі викликали «швидку».

При мені цього вже не було. Надивившись на сльози, поговоривши з депутатом райради Олександром Грицаєм, я зрозумів — чому. Тут — якимось неможливим чином — зуміли поставитися по-людськи до людей, котрим більше нікуди було податися. Скільки тут протягом оцих днів обернулося грошей? Мільйон? Менше? Чи вартий той мільйон отаких зусиль? Заради тих, хто сюди прийшов по допомогу у становищі майже безвихідному — вартий, мабуть. Тим більше, що вони ні в чому не винні. Зрештою, як і ті, хто допомагав їм розміняти мільйон, не маючи змоги вийти на обід. Замість обіду десь вдалося дістати кілька булочок на всіх...

Микола КОЗЛОВСЬКИЙ.
Фото автора.

НЕМАЄ ЧОГО БОЯТИСЯ

У перший день дії Указу Президента СРСР про припинення приймання до платежу грошових знаків вартістю 50 і 100 карбованців голова правління Ощадного банку СРСР В. Хоркін відповів на запитання кореспондента ТАРС:

— Указ спрямований на боротьбу з тіньовою економікою, він відсікає ті суми, які були в обігу, але нажиті нечесним шляхом. Робиться це, природно, в інтересах більшості наших трудящих.

Про суть Указу ми дізналися 22 січня увечері з програми «Час». Відповідні вказівки установам банку було дано вже вночі. В ряді місць не вистачило «фізичних» грошей у потрібних купюрах, і це створило труднощі.

Тепер керівництво Держбанку та місцеві обласні банки вживають заходів для поповнення сховищ необхідними грошима. Що стосується заморожування вкладів населення, то це не стосується грошей, які перераховуються на вклади у вигляді заробітної плати, гонорарів, пенсій і так далі. До того ж ніхто не обмежує безготівкові платежі за товари і послуги: розрахункові чеки і розрахункові книжки ощадного банку діють, як і раніше. Ними можна розплатитися в магазинах за товари.

Підкреслю ще раз, що це — тимчасовий захід, який покликаний стабілізувати грошовий обіг. В умовах збільшення виробництва товарів народного споживання ці заходи повинні дати непоганий ефект. Тепер ми на досвіді першого з трьох відведених для обміну днів розробляємо заходи, які необхідно вжити з тим, щоб зняти напруження.

Свій середньомісячний заробіток (але не вище тисячі карбованців) чи пенсію зможе обміняти кожен. Так що чесній людині немає чого боятися. Підкреслю, що тут нема якихось фіскальних інтересів у держави і ніякого ущемлення прав трудящих. Труднощі — не труднощі, а я навіть сказав би, незручності — звичайно, є. Якщо гроші чесно нажиті або нагромаджені, то ніяких питань не повинно виникати. Чесний трудівник усе одержить повністю.

Полонених не очікується

Інформаційні агентства передають:

Представник міністерства оборони Сполучених Штатів повідомив про успішні нальоти союзної авіації на добірні частини республіканської гвардії Іраку. Однак, незважаючи на втрати, солдати іракських сухопутних військ не здаються в полон союзникам. Американські кораблі потопили мінний тральщик Іраку, що розкладав міни в північній частині Перської затоки. Саудівський винищувач Ф-15 збив два іракські літаки, які мали намір атакувати союзні військово-морські сили.

Міністр оборони Великобританії Кінг наголосив, що в Іраку все ще перебувають радянські військові радники. Кінг висловив думку, що військові експерти з СРСР не надають іракській армії жодної суттєвої допомоги у веденні воєнних операцій. Радянський Союз категорично заперечив повідомлення Бі-бі-сі про те, що в Іраку все ще є радянські військові спеціалісти.

Перська затока: КРИЗА ТРИВАЄ

АМАЗОНКИ З ПЕНТАГОНУ

ЕМАНСИПАЦІЯ: АМЕРИКАНСЬКИЙ ВАРІАНТ

— Я сама завербувалась, добровільно. Давно мріяла побачити справжню війну. Люди навкруг дивувались: «Їдеш на Близький Схід? Ненормальна! Адже там убивають!». А хіба в Нью-Йорку, Чікаго чи Лос-Анджелесі не вбивають? Я завжди боялася сама ходити темними вулицями, заходити у погано освітлений під'їзд. Захотілося стати сильною, нічого і нікого не боятися! Ну, і звичайно, хотілося підробити грошей: п'ятсот доларів у день на дорозі не валяються. Адже я останнім часом перебивалася випадковими заробітками. Ось і вирішила: краще вже один місяць ризику, ніж жалюгідне існування. Ось чому я тут.

Стоячи перед телевізійною камерою, Лоліта кокетливо поправила зелений берет, хвацько перекинула автомат з одного плеча на друге, ніби то була легка жіноча сумочка.

— Я думала, що я одна така ідіотка. Але приїхала сюди і побачила, що нас, жінок, тут тисячі. І не тільки медичні сестри, лікарі, кухарки, посудомийниці, але й водії військових машин, пілоти, парашутистки, кулеметниці.

За даними* американського агентства ЮПІ, одинадцять відсотків військовослужбовців США, розквартированих у зоні Перської затоки, — жінки. Причому більше половини з них — негритянки або латиноамериканського походження, як їх називають в Америці — «чиканос». Одна з них — дев'ятнадцятирічна Лоліта Ернандес. Її батьки у пошуках заробітку емігрували із Мексіки до США і поселилися у штаті Техас. Але великої удачі не було. Латиноамериканці завжди вважалися в США людьми другого сорту, дешевою робочою силою. Чи варто дивуватися, що саме «чиканос» першими стали вербуватися у війська, які відправляються на Близький Схід. Їм нічого втрачати. Сто тисяч американців мексіканського походження у пісках Саудівської Аравії це, на думку американського дослідника Ісаака Шапіро, — «найдешевше гарматне м'ясо». «Вони мало їдять, — запевняє він, — прекрасно почувають себе в пустелі, нічого не розуміють у міжнародній політиці і ніколи не сперечаються з начальством. Для них що війна, що мирне життя — це постійний фронт боротьби за існування. Жінки-«чиканос» ще більш невибагливі, ніж чоловіки».

Присутність жінки у близькосхідній армії заохочується і з іншої причини. Американським солдатам, які знаходяться в Саудівській Аравії, вручена спеціальна пам'ятка «Що можна і що не можна в арабському світі?». В одному з пунктів цієї пам'ятки не рекомендується вступати в будь-які стосунки з арабськими жінками і навіть дивитися в їх бік, оскільки за законами шаріату це загрожує їм серйозним покаранням. Більше того, Саддам Хусейн недавно видав указ, який дозволяє чоловікам убивати своїх дружин, сестер, дочок за зв'язок з іновірцями.

— Що правда, то правда, сюди не їдуть ті, хто задоволений своїм життям. За невеликим винятком тут всі жінки самітні, невлаштовані, — погоджується Лоліта. — Та що тут особливого! Кожний влаштовує життя як може.

Є серед американських жінок і такі, які пов'язали з армією все своє життя. Наприклад, вперше в історії збройних сил США жінка призначена капітаном військового корабля — це Дарлен Іскра з крейсера «Опортуне», який направляється у зону бойових дій.

А щодо великої політики, то жінок, які рвуться у бій, вона, чесно кажучи, мало хвилює. Звичайно, для них це чужа і незрозуміла війна. Але вони і не запитують себе: для чого я тут? Вони чесно признаються, що їдуть сюди робити гроші...

Саддам Хусейн в інтерв'ю мексіканському телебаченню, яке тривало більше години, звернувся і до американських жінок: «Кого ви збираєтесь захищати? Заради кого готові жертвувати своїм життям?». За словами Хусейна, емір Кувейту мав більше сімдесяти жінок і останнім часом кожного четверга у нього було нове весілля. А недавно, зустрівши на вулиці красиву дівчину, він наказав привести її у свій дім. З'ясувалось, що це його рідна дочка.

Президент Буш, який разом з дружиною побував у розташуванні своїх військ в Саудівській Аравії, переконував їх в іншому: «Ви знаходитесь тут тому, що ми не можемо простити агресії, в якій би частині земної кулі вона не здійснювалась».

Однак ця війна почала убивати, ще не розпочавшись. Ще до того, як на Близькому Сході пролунали перші залпи, загинули 93 американські солдати: під час бойових навчань, від сліпої кулі, просто в результаті нещасного випадку.

У перші дні нового року трагічно загинула і Лоліта: військовий автомобіль, за кермом якого вона сиділа, перевернувся під час піщаної бурі...

Інна ВАСИЛЬКОВА.

* Стаття одержана від агентства ІАН.

— Інформ-шоу —

«ГОСТИНЦІ» З СРСР

Факт затримання фінськими митниками великої партії контрабандних гормональних таблеток, про що сповістила газета «Хельсингін саномат», змусив серйозно замислитись правоохоронців цієї північної країни. 123 тисячі таблеток, які було вилучено у радянського «автотуриста», — найбільша в історії Фінляндії партія контрабанди подібного роду, однак це не перший випадок нелегального ввозу до країни гормональних препаратів з СРСР. Співробітники відділу контролю Головного митного управління Фінляндії вважають, що існують досить стійкі «ділові зв'язки» між злочинними організаціями обох країн.

АНГЛІЙСЬКУ ВЧАТЬ... ПАПУГИ

87 — рівно стільки «учнів» навчається у спеціальній школі, яку недавно заснував один підприємливий громадянин Австралії. У цьому закладі вчать правильній дикції, а також витонченій вимові, які можуть позаздрити деякі випускники коледжів. Поводять себе учні цілком пристойно, не палять і не пиячать. Та їм це ні до чого, бо навчаються тут... папуги.

— Фейлетон —

НЕ СУМУЙТЕ, ШЕФЕ!

ШИФРОГРАМА ХРЕЩЕНОМУ БАТЬКОВІ МІЖНАРОДНОЇ МАФІЇ

Любий шефе! Вже минуло три дні, як я прибув на Україну, виконуючи ваше спеціальне завдання обміняти дві тонни місцевих купюр «сто» та «п'ятдесят» на нові гроші.

Спочатку фортуна посміхалася мені. Взявши на озброєння тутешнє популярне гасло «зберігайте гроші в банках», я закатав наші купюри у банки для консервованої яловичини і без перешкод провіз їх через радянський кордон, видаючи за гуманітарну допомогу голодуючим.

Прибувши до української столиці о восьмій ранку, я, відповідно до інструкції, зайняв чергу одразу до семи ощадкас. Однак, як з'ясувалося, тут я спізнився: мешканці довколишніх мікрорайонів записувались з дванадцятої ночі. В одній черзі мені пощастило — за кілька ковтків одеколону «Босс» я придбав у якогось чоловіка номер триста п'ятдесят два. Відповідно до рекомендацій, прибравши вигляд бабусі, я з двома клунками та криком «Ой, люди, що ж воно коїться!» кинувся на штурм віконця, внаслідок чого позбувся двох зубів і зламав мізинець на правій руці, за що по приїзді вимагатиму компенсацію. Однак зусилля були марні: гроші мені ніхто не обміняв. Не тому, що моє пенсійне посвідчення було фальшивим. Більшість присутніх були справжніми пенсіонерами, проте також спіймали облизня.

Тому я одразу взявся за розробку другої рекомендованої версії під кодовою назвою «Ключ на десять». Для цього прибув у АТП, маючи в кишені документи на ім'я механіка Миколи Пугитька. Спочатку я не на жарт перелякався, бо механік Пугитько виявився цілком реальною особою. Та все даремно: хоч він і був механіком, однак в обличчя його ніхто не пам'ятав. Останній раз його тут бачили тоді, коли до сусідньої крамниці завезли «Біле міцне» (1986 рік). Тому мені дозволили обміняти гроші на суму місячного заробітку — 250 карбованців, попередньо стягнувши профспілкові внески за п'ять останніх років.

Звичайно, така мала сума нас ніяк не влаштовувала, і я спитав, чи можна обміняти трошечки більше, ну, наприклад, п'ятнадцять тисяч, які я все трудове життя збирав на норкову шубку для дитини. Посилаючись на виступ по телебаченню голови Держбанку СРСР В. Геращенка, мені пояснили, що для цього слід записати гроші до декларації і заручитися підтримкою трудового колективу.

Перше виявилося легше: у мене був з собою текст «Декларації про суверенітет Української РСР», куди я і записав усю суму прописом. Для того ж, щоб заручитися підтримкою колективу, довелося придбати у сусідньому селі цистерну каламутної рідини, яку всі тут дуже шанують, називають іноземним словом «сам-жене». Внаслідок цього згадана підтримка влетіла мені рівно в ту суму, яку зазначив у декларації. Оскільки плату за рідину зажадали дрібними купюрами, довелося позичати їх у своїх колег, пообіцявши віддати, як тільки буде здійснено обмін. Позичати було важко, бо — оце так цікавий збіг — майже всі співробітники АТП за два дні до обміну одержали зарплату та премію саме купюрами по «сто» та «п'ятдесят» (з чого, шефе, я зробив висновок, що нас з вами тут вже випередили).

Однак, як з'ясувалося, до перемоги ще далеко: визначить усе рішення комісії райвиконкому. Спроби потрапити до цієї самої комісії, попри усю мою фізичну тренованість, закінчилися розбитим носом і гіпсом на руці, за що по поверненні також вимагатиму компенсації.

Оптимізму з кожною годиною у мене стає все менше, бо, не виключено, доведеться повернутися так і не виконавши завдання. Отже, наша фірма може зазнати певних збитків. Хоча, вважаю, на Заході, продаючи купюри по «сто» і «п'ятдесят» як шпалери, ми матимемо навіть прибуток.

А от місцевим, на відміну від нас, важче. Вони обурюються, мітингують. Мовляв, невже, плануючи такий захід, не можна було б бодай щось зробити, аби уникнути безладдя? А тутешні демократи навіть кажуть, начебто повна невизначеність, непродуманість і безвідповідальність призвели до того, що ці заходи обернулися якраз проти тих, заради кого вони вживалися — проти більшості працюючого населення.

Проте не сумуйте, шефе. Здається, ще не все втрачено. Годину тому мене підвозив на «Мерседесі» чорнявий містер з центрального ринку. Прочувши, що я не можу обміняти гроші, пообіцяв: «Конэшна паможэм, нэт проблэм, дарагой! За валюту все сдэлаэм!».

На цьому закінчую повідомлення. До зв'язку.

Відданий вам Г. Теразіні-молодший.

Шифрограму перехопив Тимофій ПРОКОПЕНКО.

ЯКОЮ БУТИ КОНСТИТУЦІЇ

Днями відбулася прес-конференція на тему «Концепція нової Конституції Української РСР». Її провели другий секретар ЦК Компартії України Г. Харченко, заступник директора Інституту держави і права АН УРСР Г. Мурашин, провідний науковий співробітник-консультант цього ж інституту, доктор юридичних наук, професор А. Таранов, завідуючий кафедрою інституту політології та соціального управління, доктор юридичних наук, професор В. Погорілко, котрі входять до комісії ЦК Компартії України з підготовки проекту нової Конституції УРСР.

Відкриваючи прес-конференцію, Г. Харченко, зокрема, сказав: — Використовуючи своє право законодавчої ініціативи, ЦК Компартії України вирішив зробити свій внесок у розробку нової Конституції. Тим більше, що з концепцією, підготовленою конституційною комісією Верховної Ради України ми не в усьому можемо погодитись. Ми вважаємо, що в запропонованій концепції не чітко сформульовано соціалістичний вибір народу України, відсутня єдина система Рад народних депутатів, прочитується перетворення України на президентську державу з необмеженими правами президента України й невиразно формулюються деякі інші положення Конституції. Крім того, я повинен відверто сказати, що настрожують виступи деяких членів цієї комісії, а також керівних осіб Верховної Ради щодо роз'яснення і обробки громадської думки відносно окремих положень цієї концепції Конституції. Ви знаєте, що було проведено «круглий стіл» газети «Голос України» і опубліковано матеріал «Ізюминка для... Конституції», інтерв'ю заступника Голови Верховної Ради України В. Гриньова в газеті «Комсомольское знамя», де прямо сказано, що «Ради—це щось нам підсунуте». Але, мабуть, віце-голова, який був учасником прийняття Закону про органи влади і місцеве самоврядування, це не личить... Я б на його місці цього не робив. Виходячи з усього цього, ЦК Компартії України звернувся до групи відомих юристів з Інституту держави і права АН УРСР, Інституту політології, Харківського юридичного інституту, Академії Міністерства внутрішніх справ з проханням докласти зусиль для того, щоб підготувати концепцію нової Конституції Української РСР.

На запитання нашого кореспондента про ті принципові розбіжності між концепціями Конституційної комісії Верховної Ради і комісії ЦК Компартії України з підготовки проекту нової Конституції УРСР професор В. Погорілко відповів так:

— Концепція, розроблена робочою групою Конституційної комісії Верховної Ради, передбачає двопалатний парламент, президентську форму правління й дещо інші систему судової влади та статус прокуратури. І я думаю, що можна говорити не про якісь розбіжності, а про підходи, про пошук двома шляхами однієї істини. Концепція, розроблена нашою комісією, теж не заперечує наявність інституту президента, але з дещо обмеженішими повноваженнями і з дещо іншим порядком виборів.

Специфікою концепції робочої групи є наявність двопалатного парламенту. Вона виходить з того, що кожний вид влади повинен урівноважувати один одного, бути противагою. Крім того, і в кожній окремій структурі повинні бути елементи противаги. Можливо, до цього суспільство й підійде, але з часом. Більш поміркована концепція розробляється нами. Вона полягає в тому, щоб створити принципово новий парламент поступово. Спочатку перетворити його в дійсно постійно діючий орган влади, чітко обмежити його повноваження, а потім, якщо ця система не виправдає себе, можливо, слід буде перейти до глибших перетворень.

На прес-конференції журналісти одержали відповіді й на інші запитання.

Світлана ПИСАРЕНКО,
парламентський кореспондент.

СИТУАЦІЯ ЗАЛИШАЄТЬСЯ НАПРУЖЕНОЮ

Як вже повідомляв «Голос України», внаслідок рішення азербайджанського парламенту перейменувати Шаумянівський район Нагірного Карабаху пристрасті в цій автономній області вкрай загострились. Яке там становище зараз? Вчора ми знову зателефонували до Єревана і Баку.

Кореспондент газети «Голос Армении» Арам Калантар: По всій області відбулись мітинги, на яких вірменське населення протестувало проти постанови Верховної Ради Азербайджану. У Степанакерті з цього приводу був проведений одноденний попереджувальний страйк. Припинили роботу всі підприємства міста, крім хлібозаводу. До керівництва Радянського Союзу надіслано звернення з вимогою скасувати незаконне рішення азербайджанських парламентаріїв. В обласному центрі та багатьох селищах бракує пального і продуктів харчування. Це вказує на те, що Азербайджан практично відновив блокаду НКАО.

На Закавказзя прибули представники Комісії з прав людини Верховної Ради Росії. Згідно з відомостями, що до нас надійшли, після прибуття до Степанакерта вони були заарештовані азербайджанськими змопівцями і відвезені у невідомому напрямку.

* * *

Головний редактор бакинської газети «Азадлиг» («Свобода») Наджаф Наджафов: Ще раз хочу підкреслити, що в рішенні парламенту нашої республіки немає нічого антиконституційного, просто Шаумянівському району повернуто давню азербайджанську назву. До речі, мені відомо, що і на Україні також були перейменовані деякі міста. А загострення становища в НКАО є наслідком терористичних дій вірменських бойовиків. Саме вони намагаються нацькувати один на одного народи, що віками мирно жили поруч.

Що стосується арешту гостей з Москви, то це, м'яко кажучи, вигадки. Делегація російського парламенту, очолювана народним депутатом Сергієм Ковальовим, зустрілась з Головою Верховної Ради Азербайджану Ельмірою Кафаровою. Були обговорені перспективи підписання Союзного договору, міжнаціональні стосунки, становище на Закавказзі.

Новини з усієї України

НЕ БУДЕ МИРУ В НАШОМУ ДОМІ!

ДНІПРОПЕТРОВСЬК. Інформація, яка з'явилася у центральній і республіканській пресі про підпал дверей у будинках Дніпропетровського обкому партії і Дніпропетровської міськради, стала приводом серйозної політичної акції. В обласних газетах «Зоря» і «Днепровская панорама» опубліковано з цього приводу заяву бюро обкому Компартії України.

У ній відзначається, що підпал став наслідком цілеспрямованих дій політизованих організацій і груп, які зімкнулися на платформі знавісілого антикомунізму. Проводячи паралель між подіями в інших регіонах республіки і країни, бюро обкому заявило рішучий протест у зв'язку з цим інцидентом і вважає, що з'явилася реальна загроза стабільності і громадянському миру. Заява закликає організувати відсіч екстремістським діям у трудових, навчальних, творчих колективах, за місцем проживання.

С. СКІРКО. (Укрінформ).

Наша дійсність

ЧУЖІ СЕРЕД СВОЇХ

Ці два фото зроблені в Ужгороді. Подібна занедбаність пам'яті не здається нині надзвичайною, аби не одна деталь. 1939 року, рятуючись від хортистів, чехословацькі громадяни (переважно українці) тікали через кордон до нас. Тут їх ловили, безпартійним давали до 5 років таборів, комуністам — усі десять. Коли почалася війна, колишні «чехи» та «словаки» (читай — українці) з тих таборів просилися на фронт. Саме з них і склався пізніше славний Чехословацький корпус генерала Людвіка Свободи. Саме вони оплачували кров'ю свою і нашу свободу.

Тепер, виходить, вони знову — чужі серед своїх!

Віталій ЖЕЖЕРА.
Фото Ігоря ПЕТРОВА.

Ужгород.

ІМ'Я ЗЛОЧИНЦЯ ВІДОМЕ

Повідомляємо подробиці

Радянський літак ТУ-154, що змушений був 21 січня летіти з Грозного не на Одесу, а на Бургас, повернувся до свого базового аеропорту. Стали відомі подробиці того тривожного рейсу.

...Повітряний пірат був зареєстрований в аеропорту Ташкента як А. Дік. Вимогу змінити маршрут польоту поставив Г. Ган, 36-річний уродженець Новосибірської області. Кілька місяців тому він звільнився з місць заслання, де 3,5 року відбував покарання за хуліганство. Паспорт викрав у приятеля, у якого гостював.

У повітрі події розвивалися так. Десь за півгодини після вильоту з Грозного Ган підвівся зі свого місця й промовив: «Пора!». Зайшов до тамбура, що відділяє пасажирські салони, виставив звідти одну з бортпровідниць, а другій, Валентині Добушевій, наказав:

— Передай командирові, щоб летів на Турцію. Я відсидів п'ять років, мені світить ще п'ятнадцять, втрачати нічого. Орієнтуватимусь за сонцем, у випадку відхилення від курсу підірву літак.

І показав долонею, до якої було припасовано клейкою стрічкою предмет розміром десять на десять сантиметрів і товщиною сантиметрів чотири. І тут же сховав руку до кишені. Бортпровідниця негайно передала вимоги терориста командирові. Олексій Мул, порадившись з екіпажем, послав на переговори бортінженера Віталія Дорота. Ган стояв на своєму. Запросили Ташкент: наскільки суворо вівся передпольотний огляд пасажирів. Звідти, на жаль, — нічого втішного.

Десь над Сочі екіпаж спробував зманеврувати — зловмисник тут же помітив це. А на борту — 156 пасажирів, котрі нічого не підозрювали...

Тільки тоді екіпаж вирішив летіти на Стамбул. Як відомо, там категорично відмовили. Відгукнулися болгари. Вони швидко підготували до прийому позапланового літака аеропорт Бургаса. На посадку заходили з боку моря. Пасажирам оголосили, що з-за технічних причин літак сідає в Туреччині.

До аеропорту прибув представник радянського посольства. Переговори з Ганом почали через людину, котра знала турецьку мову, — аби зловмисник нічого не запідозрив, на випадок, що він володіє тією ж мовою. Він таки про щось здогадався, чи, може, просто страхувався, бо ніяк не хотів покидати літак. Йому раптом стало погано, одну за одною ковтав якісь таблетки. Одна з пасажирок навіть запропонувала йому свої ліки. Це тривало понад три години. Група, якою керував заступник міністра внутрішніх справ Болгарії, знешкодила злочинця, не застосовуючи зброї.

Пасажири й екіпаж ночували в Бургасі, а вранці наступного дня вже були в Одесі. Коли тут зробили уважний огляд усіх речей пасажирів, то виявилося, що на борт лайнера потрапили предмети, яких там не повинно бути. Навіть — газовий балончик. Таки в Ташкенті дивилися поверхово.

Викрадач лишився у Болгарії. За домовленістю з компетентними органами цієї країни радянська транспортна прокуратура вже порушила карну справу проти Г. Гана, якого, думається, найближчим часом буде передано СРСР.

Георгій ВОРОТНЮК,
власний кореспондент «Голосу України».
Одеса.

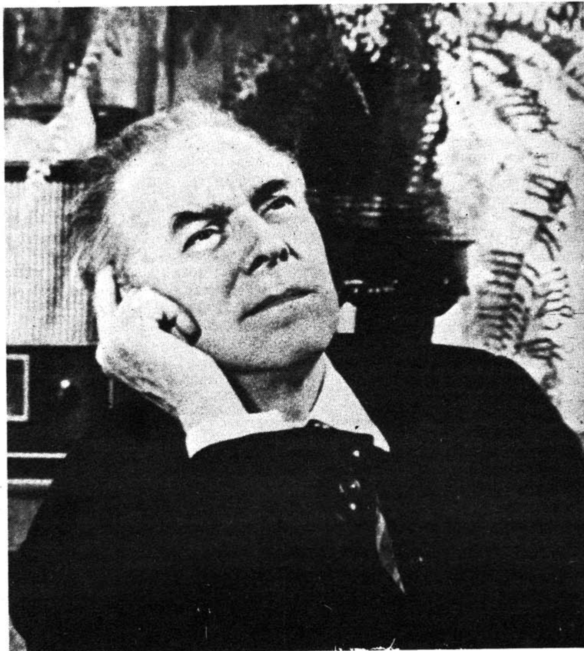
Завтра, 27 січня, геніальному українському поету П. Г. Тичині виповнюється 100 років.

КНИЖКУ Станіслава Володимировича Тельнюка мені випало редагувати у видавництві «Радянський письменник». Власне, якихось спеціальних правок твір не вимагав — Тельнюк був письменником професійним, знав ціну і вагу слова. З болем пишу «був», бо невдовзі Станіслава Володимировича не стало. Так було — ще вранці зайшов в мою кімнату в Ірпінському будинку творчості, передав останні правки до рукопису, пожурився: «Нічого не встигаю», а через дві години зателефонувала дружина Людмила Миколаївна і повідомила, що Станіслав Володимирович у лікарні. Наступного дня стіл, за яким обідав Станіслав Володимирович, був завалений квітами... Він так і не дочекався сигнального примірника своєї книжки про Павла Тичину і його дружину. Вона й досі ще у роботі. Але я знаю, якою дорогою і вистражданою була ця книжка для відомого українського поета, прозаїка, літературознавця, критика. Станіслав Володимирович любив Тичину, знав його творчість. З повною відповідальністю стверджую: так правдиво і виболіло про нашого українського генія не писав ніхто.

Довгі роки присвятив він вивченню архівних матеріалів, по крупинках збирав різні свідчення, записував спогади. До останньої трагічної хвилини він відвідував дружину Поета, доскіпувався в розмовах з нею до кожної дрібниці, яка стосувалась Павла Григоровича. Він прожив його життя — день за днем, рік за роком. Розкрив чимало таємниць біографії і творчості, в повній мірі осягнув трагізм великого митця, який своїми панегіриками системі був змушений рятувати українську мову і культуру. В рукописі розповідається про тих, кого своїм авторитетом урятував Тичина від неминучого, про тих, кого він любив і кого ненавидів.

Подаємо уривок з рукопису «Неодцвітаюча весно моя...».

Наталя ДЗЮБЕНКО.

Станіслав ***ТЕЛЬНЮК***

«НЕОДЦВІТАЮЧА

ЦЯ РОЗПОВІДЬ вестиметься одразу в трьох часах — давно минулому, минулому і в теперішньому.

Будуть тут цитати, — власне, багато уривків, узятих у лапки. Цікава річ — іноді навіть власна думка звучить значно переконливіше і для тебе, і для читача, якщо її взяти в лапки і підписати внизу який-небудь псевдонім. А іноді можна й нічого не підписувати — все одно слова в лапках звучать вагоміше.

«У олівця пам'ять довша, ніж у людини».

Ось вам і перша фраза, взята в лапки. Правда ж, звучить? Ці слова я почув від Павла Тичини, коли він під час однієї з розмов узяв олівець і записав на аркушику якусь думку. Перервав розмову, записав, вибачливо сказавши: «У олівця пам'ять довша, ніж у людини».

Він любив чехословацькі олівці «Кох-і-нур». Історію, пов'язану з цією романтичною назвою, я вже забув. Хоча пам'ятаю, що в газеті «Правда» вона була опублікована. Я зробив вирізку, але куди її поклав — зараз вже пригадати не можу. Треба було б записати її в щоденник...

Власне, й звичка вести щоденник — від Тичини.

Не раз — іще за життя Павла Григоровича — Дмитро Косарик мені хвалився, як ми поверталися від Тичини: «Ой, який сьогодні багатий день! Оце прийду додому — і все занотую в щоденнику! Я всі розмови занотовую!».

Я слухав Косарика, а сам був переконаний, що маючи добру пам'ять, можу й нічого не нотувати. Власне, керувала тут мною звичайнісінька лінь.

Та сталася якось одна не вельми приємна історія, коли я геть забув те, що зі мною відбувалося від 7-ї вечора до 2-ї години ночі, і аж через місяць, шляхом різних розпитувань та логічних висновків, я відновив події тих семи годин, хоч у пам'яті вони стерлися. І я тоді жахнувся: Господи, та ж найдорожче для людини — це її спогади! І раптом — отакий провал!.. Ні, треба фіксувати все це на папері!

З 1970 року я почав вести щоденник. Спочатку — поетичний, віршований, а далі — прозовий. 18 серпня цього ж року я записав віршами:

Казав Тичина: «Що вони мені —
Дрібні печалі наші!.. Їх не знаю..
Погляньте он, як вивірка гасає,
Як сонце загасає на сосні...
Далека пісня... Й вітру тихе чудо...
І в небесах — замріяність німа...
Промчала мить! Промчала — і нема!
Печальтеся — бо більш її не буде!

Я ж уже третій рік ходив у дім поета, де мене зустрічала Лідія Петрівна — його осиротіла подруга, постаріла, але невгамовно-завзята людина. Я передруковував його статті й вірші, що залишилися в рукописах.

І я почав нотувати. Все, що згадувалося про Тичину. Розповіді Лідії Петрівни... Звісна річ, ці нотатки були конспективні, вони розсипалися між іншими моїми щоденниковими записами.

Та частина, де ведеться мова про Павла Григоровича, — це не мій щоденник! Це — щоденник Лідії Петрівни, занотований мною по секрету від неї! Бо кожне слово — це її бачення Тичини.

А є ж іще й інші спогади.

Є бачення Косарика, Новиченка, Озерова, Гончара... Є бачення читача, закоханого в Тичину (таких порівняно небагато), — читача, який рішуче не приймає чи його поетики, чи громадянської позиції.

Я підступався до цих своїх щоденних записів декілька разів. Думав згрупувати за тематикою у хронологічному порядку по роках біографії подружжя. Робив інші спроби. Та побачив: марна справа. Бо пишу не дисертацію. Я просто повинен опублікувати розповіді Лідії Петрівни. Без пригладжувань, без виправлення навіть помилкових чи надто суб'єктивних її суджень...

Хай буде так, як написано.

Треба б узяти в лапки ці Довженкові слова, але чомусь я їх не взяв, бо вони в даний момент — надто вже мої.

Хай буде так, як записалося на початку 70-х років про роки далекі, про давно минулий час.

А між кожним з цих записів — буде коментар-пояснення, написаний у травні 1988 року, через два десятиріччя після смерті Тичини і майже через тринадцять років після кончини його вірної подруги...

Ось отак воно й виходить, що ця розповідь, якій можна було б дати підзаголовок «Оповідає Лідія Петрівна», вестиметься одразу ж у трьох часах — у давноминулому, минулому і теперішньому.

Отже, розпочнімо...

АЛЕ СПЕРШУ знову моя оповідь. Тільки вже — в лапках. Ось запис у щоденнику від 14 жовтня 1970 року.

«Я мучив Павла Григоровича. «Літературній Україні» потрібна була його стаття про Франка до 110-річчя Каменяра, що відзначалося восени 1966 року. Початок і кінець статті у поета вже був. Середина ж, яка зв'язала б їх, була відсутня.

Тичина сидів у Кончі-Заспі й мучився. Йому не було сил писати. був старий, хворий і дратливий... [illegible]дія Петрівна поїхала в місто.

Він відіслав мене на веранду — перечитувати журнал «Советская музыка» і робити з нього якісь виписки, щоб я не сидів над його душею. А сам сідав писати. Але не виходило. Через кожні п'ять хвилин він виглядав і казав: «Буде, буде, не турбуйся!».

Лідія Петрівна не поверталась. Павло Григорович усе похмурнішав і похмурнішав. Він її виглядував усе частіше й частіше...

Нарешті сказав: «Ходімо їсти!». Я почав відмовлятися. Це його неймовірно розлютило — і я, злякавшись гніву, тут же слухняно пішов за ним.

Сердитий на весь світ, він наказав мені розкоркувати пляшку з [illegible]м.

«Каберне», — мовив він. «Каберне», — виправив я. «Хіба?» — не здавався він. Я наполягав на своєму. Він послухав, але, мабуть, не повірив. Я розкоркував пляшку. І ми її удвох осушили. Щось їли. Говорили про футбол. (Фантастика: Тичина п'є вино і говорить про футбол!!!). Якраз перед тим київське «Динамо» програло московському «Торпедо». Павло Григорович промовив: «Мені все одно, я не розуміюся, але мій сусіда тяжко переживав... Мабуть, і футбол важить для національної гордості[illegible], не треба програвати». Я з радістю погодився.

Нарешті, прийшла таки Лідія Петрівна. Побачила, що ми вже відкрили другу пляшку цього ж вина, але вдала, що не помітила. Та настрій у нас був поганий. У мене — через те, що стаття не виходить, а у нього — що я пристав, мов смола. Скоро я почав прощатися. Мені було прикро, що поганий настрій Павла Григоровича через мене.

Тичина полегшено зітхнув. Був відчутний якийсь холодок. Я пішов. Але метрів через сто почув, як хазяїн дачі мене гукав. Я озирнувся — він вирішив провести. Вів мене потихеньку мовби переводячи в інший ритм настрою. Щось вибачливо говорив, підбираючи якісь слова. Скаржився, що не повідомили зарані, а так, з нальоту — хіба ж то робота?! Я не хотів йому доводити, що роботи лишилося на десять-двадцять хвилин, я йшов і слухав, намагаючись вирватися з того ритму. Ішов — і пояснював, пояснював... А тоді й каже:

— Дивіться праворуч!

Крізь дерева видно було, як заходило сонце. Все було фантастичне, різке, яскраве і водночас ніжне. Господи, за оцими всілякими клопотами ми відучились спостерігати, як сходить та заходить сонце!.. І Тичина став говорити про це.

Я знов таки нічого не запам'ятав. А то була хвилина якогось одкровення, піднесення, відкритості душі. [illegible] він був такий ніжний, що хотілося його пригорнути.

Треба було прощатися, а ми ще ходили — недовго, але таки походили біля брами. І так нам було ясно на серці, що ми ніяк не могли розпрощатися. А коли, нарешті, розійшлись, то довго махали один одному

річчя після смерті Тичини і майже через тринадцять років після кончини його вірної подруги...

Ось отак воно й виходить, що ця розповідь, якій можна було б дати підзаголовок «Оповідає Лідія Петрівна», вестиметься одразу ж у трьох часах — у давноминулому, минулому і теперішньому.

Отже, розпочнімо...

АЛЕ СПЕРШУ знову моя оповідь. Тільки вже — в лапках. Ось запис у щоденнику від 14 жовтня 1970 року.

«Я мучив Павла Григоровича. «Літературній Україні» потрібна була його стаття про Франка до 110-річчя Каменяра, що відзначалося восени 1966 року. Початок і кінець статті у поета вже був. Середина ж, яка зв'язала б їх, була відсутня.

Тичина сидів у Кончі-Заспі й мучився. Йому не було сил писати. [illegible] був старий, хворий і дратливий... [illegible]дія Петрівна поїхала в місто.

Він відіслав мене на веранду — перечитувати журнал «Советская музыка» і робити з нього якісь виписки, щоб я не сидів над його душею. А сам сідав писати. Але не виходило. Через кожні п'ять хвилин він виглядав і казав: «Буде, буде, не турбуйся!».

Лідія Петрівна не поверталась. Павло Григорович усе похмурнішав і похмурнішав. Він її виглядував усе частіше й частіше...

Нарешті сказав: «Ходімо їсти!». Я почав відмовлятися. Це його неймовірно розлютило — і я, злякавшись гніву, тут же слухняно пішов за ним.

Сердитий на весь світ, він на[illegible]ав мені розкоркувати пляшку з [illegible]м.

руками і всміхалися. Й обом було гарно, наче в дитинстві.

Я пішов по шосе, мовби наздоганяючи те сонце, яке зайшло; а він усе ще стояв і махав рукою...».

Оце такий запис 1970 року. По тому я відпочивав з родиною в Сухумі. Були в будинку творчості композиторів Грузії «Ліле». І, певне, на відстані якось яскравіше побачилася і Україна, і Тичина. Після тієї серпневої зустрічі 1966 року Павло Григорович проживе тільки тринадцять місяців...

Дача в Кончі-Заспі, де жив Павло Григорович, була не його власною, а державною. В одній половині будиночку, що між прекрасними соснами, жили Тичини, у другій — Ковпаки. Жили приязно, одне одному не заважаючи. Інколи до Ковпака приїздили гості — тоді могли лунати пісні, маг[illegible]фонні записи, — але Павло Гри[illegible]ович усе це стоїчно витримував. Він залишав тоді папір і йшов між сосни. Білочки обнюхували йому ноги, а коли він простягував до них руку, то довірливо тицялися носиками в пальці. Тварини відчувають настрій людини й її наміри...

Отоді, коли він вів мене між осяяних призахідним сонцем велетенських сосон, я не знав, що ще в молодості записав він вірш:

О, я не невільник,
Я ваш беззаконник,
Я — сонцеприхильник,
Я — вогнепоклонник...

Й тоді, як умру я,
Й тоді, як історію,
Красою затчу я
[illegible]тавлену мрію.

З творчої спадщини

ПАМ'ЯТІ ТРИДЦЯТИ

На Аскольдовій могилі
Поховали їх —
Тридцять мучнів-українців,
Славних, молодих...
На Аскольдовій могилі
Український цвіт! —
По кривавій по дорозі
Нам іти у світ.
На кого посміла знятись
Зрадника рука! —
Квітне сонце, грає вітер
І Дніпро-ріка...
На кого завзявся Каїн!
Боже, покарай! —
Понад все вони любили
Свій коханий край.
Вмерли в Новім Заповіті
З славою святих. —
На Аскольдовій могилі
Поховали їх.

1918 р.

Коли я через кілька місяців знову прилетів до Києва, то в Бориспільському аеропорту купив «Літературну Україну» — інших газет не було. Я розгорнув її — і не повірив очам: газета повідомляла про смерть Василя Земляка!..

Письменники пишуть про людей, тягнуться до них... А — самотні! Отаким був і Тичина, коли йшов зі

...ДЦВІТАЮЧА ВЕСНО МО...

ваний, а далі — прозовий. 18 серпня цього ж року я записав віршами:

Казав Тичина: «Що вони мені —
Дрібні печалі наші!.. Їх не знаю...
Погляньте он, як вивірка гасає,
Як сонце загасає на сосні...
Далека пісня... Й вітру тихе чудо...
І в небесах — замріяність німа...
Промчала мить! Промчала — і нема!
Печальтеся — бо більш її не буде!

Я ж уже третій рік ходив у дім поета, де мене зустрічала Лідія Петрівна — його осиротіла подруга, постаріла, але невгамовно-завзята людина. Я передруковував його статті й вірші, що залишилися в рукописах.

І я почав нотувати. Все, що згадувалося про Тичину. Розповіді Лідії Петрівни... Звісна річ, ці нотатки були конспективні, вони розсипалися між іншими моїми щоденниковими записами.

Та частина, де ведеться мова про Павла Григоровича, — це не мій щоденник! Це — щоденник Лідії Петрівни, занотований мною по секрету від неї! Бо кожне слово — це її бачення Тичини.

А є ж іще й інші спогади.

Є бачення Косарика, Новиченка, Озерова, Гончара... Є бачення читача, закоханого в Тичину (таких порівняно небагато), — читача, який рішуче не приймає чи його поетики, чи громадянської позиції.

Я підступався до цих своїх щоденних записів декілька разів. Думав згрупувати за тематикою у хронологічному порядку по роках біографії подружжя. Робив інші спроби. Та побачив: марна справа. Бо пишу не дисертацію. Я просто повинен опублікувати розповіді Лідії Петрівни. Без пригладжувань, без виправлення навіть помилкових чи надто суб'єктивних її суджень...

Хай буде так, як написано.

Треба б узяти в лапки ці Довженкові слова, але чомусь я їх не взяв, бо вони в даний момент — надто вже мої.

Хай буде так, як записалося на початку 70-х років про роки далекі, про давно минулий час.

А між кожним з цих записів — буде коментар-пояснення, написаний у травні 1988 року, через два десяти-

«Каберне», — мовив він. «Каберне́», — виправив я. «Хіба?» — не здавався він. Я наполягав на своєму. Він послухав, але, мабуть, не повірив. Я розкоркував пляшку. І ми її удвох осушили. Щось їли. Говорили про футбол. (Фантастика: Тичина п'є вино і говорить про футбол!!!). Якраз перед тим київське «Динамо» програло московському «Торпедо». Павло Григорович промовив: «Мені все одно, я не розуміюся, але мій сусіда тяжко переживав... Мабуть, і футбол важить для національної гордості [illegible]же, не треба програвати». Я з радістю погодився.

Нарешті, прийшла таки Лідія Петрівна. Побачила, що ми вже відкрили другу пляшку цього ж вина, але вдала, що не помітила. Та настрій у нас був поганий. У мене — через те, що стаття не виходить, а у нього — що я пристав, мов смола. Скоро я почав прощатися. Мені було прикро, що поганий настрій Павла Григоровича через мене.

Тичина полегшено зітхнув. Був відчутний якийсь холодок. Я пішов. Але метрів через сто почув, як хазяїн дачі мене гукав. Я озирнувся — він вирішив провести. Вів мене потихеньку, мовби переводячи в інший ритм настрою. Щось вибачливо говорив, підбираючи якісь слова. Скаржився, що не повідомили зарані, а так, з нальоту — хіба ж то робота?! Я не хотів йому доводити, що роботи лишилося на десять-двадцять хвилин, я йшов і слухав, намагаючись вирватися з того ритму. Ішов — і пояснював, пояснював... А тоді й каже:

— Дивіться праворуч!

Крізь дерева видно було, як заходило сонце. Все було фантастично різке, яскраве і водночас ніжне. Господи, за оцими всілякими клопотами ми відучились спостерігати, як сходить та заходить сонце!.. І Тичина став говорити про це.

Я знов таки нічого не запам'ятав. А то була хвилина якогось одкровення, піднесення, відкритості душі. І він був такий ніжний, що хотілося його пригорнути.

Треба було прощатися, а ми ще ходили — недовго, але таки походили біля брами. І так нам було ясно на серці, що ми ніяк не могли розпрощатися. А коли, нарешті, розійшлись, то довго махали один одному

Сам скапаю сонцем,
В блакиті розтану,
Сам стану віконцем,
У вічність загляну...

А от, коли в Сухумі робив оцей щоденниковий запис, цей вірш я вже знав — адже мені довелося розшифровувати й передруковувати майже всі вірші та поеми, які увійшли до посмертної книжки Павла Тичини «В серці моїм...». І все це було в моїй голові і грало в ній, і сонцем осявало її зсередини. Я тоді ходив і скрізь [illegible]орював ці та інші — ще невідомі мільйонам людей — вірші Тичини!

Якраз тоді біля Сухумі я працював над книжкою «Павло Тычина. Очерк поэтического творчества», що вийшла в Москві 1974 року. І заголовок цієї книжки тоді був: «Поющее солнце»...

Не мені судити про якість і глибину власної книжки, але через два з гаком роки після її виходу сиділи ми з Василем Земляком в «Енеї» (в ресторані Спілки письменників) — і він години з півтори розповідав про п'ятнадцять хвилин свого життя під час війни — коли з товаришем на велосипедах їхали, і їх перестріли німці; і почали обшукувати; і що з того вийшло... Усна розповідь ішла на рівні прози Фолкнера чи кращих шматків з незакінченої поеми Тичини, яку він писав у 20-ті роки і яку потім намагався з'єднати з незакінченою «Шаблею Котовського». Там є сильні місця, коли одна мить життя розкладається на сотню чи й тисячу життєвостей, митеняток... Отак розповідав Земляк! Повість про п'ятнадцять хвилин власного життя! Повість, яка в скороченому переказі займає півтори години!.. Я сидів, слухав і уявляв, що ось зараз, прийшовши додому, сяду за стіл — і доки не запишу, не встану. Гай-гай, про яку домівку, про який стіл було тоді думати, коли я на кілька днів прилетів до Києва з БАМу — й оце сьогодні увечері маю знову відлітати на Хабаровськ!..

А наприкінці Земляк раптом сказав:

— Заздрю Павлу Григоровичу. Ти написав про нього книжку. І написав її з любов'ю!

Василеві Сидоровичу хотілося, щоб хтось із уважних його слухачів та читачів написав колись книжку про нього.

мною між мідних сосон і говорив про сонце...

«...Я думаю про те, що страшенно самотній. Самотній же тому, що нікого не любив. Найпевніша ознака самотніх людей та, що вони нічого й нікого не люблять». (Володимир Винниченко. Твори. Том 21. Записки кирпатого Мефістофеля. Х-К: «РУХ», 1926. с. 24).

Це так говорить про себе головний герой винниченкового твору. Це — не Винниченко, не Тичина, не Земляк, не якийсь інший митець. Бо творець самотній не від нелюбові, а від надміру любові. Як писав колись Франко: «Я ж не люблю її з надмірною любов'ю!»

І — ще один коментар до свого ж запису:

«Я пішов по шосе, мовби наздоганяючи те сонце, яке зайшло...».

Тільки зараз бачу в цьому символ...

І записуючи все, що мені згадалося, розповіді Лідії Петрівни та інших людей про Тичину, я мовби кинувся наздоганяти те сонце, яке зайшло...

НАСТУПНИЙ запис зроблений 15 жовтня 1970 року в Сухумі, увечері. Ми дивилися американський фільм «Триста спартанців» про старогрецьких героїв на чолі з царем Леонідом, які загинули при Фермопілах. Хороший фільм — і не тільки про минуле, і не тільки про греків...

«15.X.

У нього теж були свої фермопіли.

Коли приймали отой закон «про зміцнення зв'язку школи з життям», що йому гучно аплодували й аплодують шовіністи й космополіти, Павло Григорович Тичина зрікся свого «сану» Голови Верховної Ради УРСР.

Лідія Петрівна розповідала, що за кілька днів до сесії, на якій мали приймати цей закон, він подзвонив Коротченкові. Павло Григорович був дуже наївним, намагаючись переконати цього (та й будь-якого іншого) державного діяча на Україні в недоцільності, реакційності, шовіністичності цього закону. Він поділився своїми переконаннями, наголосивши, що ніяк не може зрозуміти необхідності цього закону. Він розв'яже руки ворогам національних мов та культур. Сказав, що він, Тичина, який глибоко шанує Леніна і славить «чуття

руками і всміхалися. И обом було гарно, наче в дитинстві.

Я пішов по шосе, мовби наздоганяючи те сонце, яке зайшло; а він усе ще стояв і махав рукою...».

Оце такий запис 1970 року. По тому я відпочивав з родиною в Сухумі. Були в будинку творчості композиторів Грузії «Ліле». І, певне, на відстані якось яскравіше побачилася і Україна, і Тичина. Після тієї серпневої зустрічі 1966 року Павло Григорович проживе тільки тринадцять місяців...

Дача в Кончі-Заспі, де жив Павло Григорович, була не його власною, а державною. В одній половині будиночку, що між прекрасними соснами, жили Тичини, у другій — Ковпаки. Жили приязно, одне одному не заважаючи. Інколи до Ковпака приїздили гості — тоді могли лунати пісні, магнітофонні записи, — але Павло Григорович усе це стоїчно витримував. Він залишав тоді папір і йшов між сосни. Білочки обнюхували йому ноги, а коли він простягував до них руку, то довірливо тицялися носиками в пальці. Тварини відчувають настрій людини й її наміри...

Отоді, коли він вів мене між осяяних призахідним сонцем велетенських сосон, я не знав, що ще в молодості записав він вірш:

О, я не невільник,
Я ваш беззаконник,
Я — сонцеприхильник,
Я — вогнепоклонник...

Й тоді, як умру я,
Й тоді, як ізтлію,
Красою затчу я
[...]тавлену мрію.

З творчої спадщини

ПАМ'ЯТІ ТРИДЦЯТИ

На Аскольдовій могилі
Поховали їх —
Тридцять мучнів-українців,
Славних, молодих...
На Аскольдовій могилі
Український цвіт! —
По кривавій по дорозі
Нам іти у світ.
На кого посміла знятись
Зрадника рука! —
Квітне сонце, грає вітер
І Дніпро-ріка...
На кого завзявся Каїн!
Боже, покарай! —
Понад все вони любили
Свій коханий край.
Вмерли в Новім Заповіті
З славою святих. —
На Аскольдовій могилі
Поховали їх.

1918 р.

Павло ТИЧИНА

* * *

Гей, вдарте в струни, кобзарі,
Натхніть серця піснями!
Вкраїнські прапори вгорі —
Мов сонце над степами...

Гей, рясно всипте цвітом шлях,
У дзвони задзвоніте!
Вкраїнське військо на полях
Йде, славою повите.

Дзвенять слова мов у сріблі
Братерській, веселі.
А десь на морі кораблі
Розбилися об скелі...

Земля схотіла жити знов —
Шумлять потужно ріки.
Благословіть ви чесну кров,
Хвала борцям навіки!

Хвала борцям, що на зорі
Лягли в холодні ями.
Гей, вдарте в струни, кобзарі,
Натхніть серця піснями!

1917 р.

А ВЕСНО МОЯ...»

Сам скапаю сонцем,
В блакиті розтану,
Сам стану віконцем,
У вічність загляну...

А от, коли в Сухумі робив оцей щоденниковий запис, цей вірш я вже знав — адже мені довелося розшифровувати й передруковувати майже всі вірші та поеми, які увійшли до посмертної книжки Павла Тичини «В серці моїм...». І все це було в моїй голові і грало в ній, і сонцем осявало її зсередини. Я тоді ходив і скрізь [...]ворив ці та інші — ще невідомі мільйонам людей — вірші Тичини!

Якраз тоді біля Сухумі я працював над книжкою «Павло Тычина. Очерк поэтического творчества», що вийшла в Москві 1974 року. І заголовок цієї книжки тоді був: «Поющее солнце»...

Не мені судити про якість і глибину власної книжки, але через два з гаком роки після її виходу сиділи ми з Василем Земляком в «Енеї» (в ресторані Спілки письменників) — і він години з півтори розповідав про п'ятнадцять хвилин свого життя під час війни — коли з товаришем на велосипедах їхали, і їх перестріли німці; і почали обшукувати; і що з того вийшло... Усна розповідь ішла на рівні прози Фолкнера чи кращих шматків з незакінченої поеми Тичини, яку він писав у 20-ті роки і яку потім намагався з'єднати з незакінченою «Шаблею Котовського». Там є сильні місця, коли одна мить життя розкладається на сотню чи й тисячу життєвостей, митеняток... Отак розповідав Земляк! Повість про п'ятнадцять хвилин власного життя! Повість, яка в скороченому переказі займає півтори години!.. Я сидів, слухав і уявляв, що ось зараз, прийшовши додому, сяду за стіл — і доки не запишу, не встану. Гай-гай, про яку домівку, про який стіл було тоді думати, коли я на кілька днів прилетів до Києва з БАМу — й оце сьогодні увечері маю знову відлітати на Хабаровськ!..

А наприкінці Земляк раптом сказав:

— Заздрю Павлу Григоровичу. Ти написав про нього книжку. І написав її з любов'ю!

Василеві Сидоровичу хотілося, щоб хтось із уважних його слухачів та читачів написав колись книжку про нього.

Коли я через кілька місяців знову прилетів до Києва, то в Бориспільському аеропорту купив «Літературну Україну» — інших газет не було. Я розгорнув її — і не повірив очам: газета повідомляла про смерть Василя Земляка!..

Письменники пишуть про людей, тягнуться до них... А — самотні! Отаким був і Тичина, коли йшов зі мною між мідних сосон і говорив про сонце...

«...Я думаю про те, що страшенно самотній. Самотній же тому, що нікого не любив. Найвевніша ознака самотніх людей та, що вони нічого й нікого не люблять». (Володимир Винниченко. Твори. Том 21. Записки кирпатого Мефістофеля. Х-К: «РУХ», 1926. с. 24).

Це так говорить про себе головний герой винниченкового твору. Це — не Винниченко, не Тичина, не Земляк, не якийсь інший митець. Бо творець самотній не від нелюбові, а від надміру любові. Як писав колись Франко: «Я ж не люблю її з надміру любови!»

І — ще один коментар до свого ж запису:

«Я пішов по шосе, мовби наздоганяючи те сонце, яке зайшло...».

Тільки зараз бачу в цьому символ...

І записуючи все, що мені згадалося, розповіді Лідії Петрівни та інших людей про Тичину, я мовби кинувся наздоганяти те сонце, яке зайшло...

НАСТУПНИЙ запис зроблений 15 жовтня 1970 року в Сухумі, увечері. Ми дивилися американський фільм «Триста спартанців» про старогрецьких героїв на чолі з царем Леонідом, які загинули при Фермопілах. Хороший фільм — і не тільки про минуле, і не тільки про греків...

«15.X.

У нього теж були свої фермопіли. Коли приймали отой закон «про зміцнення зв'язку школи з життям», що йому гучно аплодували й аплодують шовіністи й космополіти, Павло Григорович Тичина зрікся свого «сану» Голови Верховної Ради УРСР.

Лідія Петрівна розповідала, що за кілька днів до сесії, на якій мали приймати цей закон, він подзвонив Коротченкові. Павло Григорович був дуже наївним, намагаючись переконати цього (та й будь-якого іншого) державного діяча на Україні в недоцільності, реакційності, шовіністичності цього закону. Він поділився своїми переконаннями, наголосивши, що ніяк не може зрозуміти необхідності цього закону. Він розв'яже руки ворогам національних мов та культур. Сказав, що він, Тичина, який глибоко шанує Леніна і славить «чуття єдиної родини», зараз почувається вельми недобре: це щось не те...

— Я теж знаю, що «не те», — ніби погодився (як вважала Лідія Петрівна) й Коротченко, — але ж ви знаєте, що так хочуть зверху, так хоче сам Микита Сергійович Хрущов.

Павло Григорович запевнив свого високого співбесідника у щирій відданості ідеям інтернаціоналізму, але знову сказав, що тут щось не так, що він уже старий і не все розуміє, і що він — і це головне — не зможе за таких обставин голосувати під час прийняття цього закону.

Коротченко відповів, що він нічого не вирішує, але пообіцяв порадитися...

Порадився.

За два чи три дні до відкриття сесії Тичині подзвонили і сказали, що коли він себе почуває і справді недобре, то що ж — нехай подасть заяву з проханням увільнити його з поста Голови Верховної Ради України.

...Коли почалася сесія, то першим пунктом порядку денного було процедурне питання: заява Павла Григоровича Тичини про увільнення за станом здоров'я від високого поста. Вирішили все дуже просто і швидко. Головою Верховної Ради Української РСР став тов. О. Є. Корнійчук. Закон пройшов, як по маслу...

Павло Григорович був дуже сумний... Але якось — через деякий час — гірко всміхнувшись, мовив:

— А таки ж не я примушував усіх підіймати руку за той «закон».

Мало? Мало. Але це теж — битва при фермопілах. Хай за одну лише душу — за свою власну...».

ОТАКИЙ запис.

До цього запису можна багато що додати.

Люди, які вважали Тичину людиною надто обережною, поступливою мало чи не до безпринципності, навіть не помітили отієї деталі з відставкою поета з поста Голови Верховної Ради. Всі вважали, що й справді причина в поганому стані здоров'я, а не в якихось принципових розходженнях з офіційною політикою. А в Павла Григоровича ці розходження були — причому в багатьох питаннях, а особливо національному. «Великий вождь всіх народів» Й. В. Сталін, як відомо, зрікся, ставши керівником СРСР, своєї рідної грузинської мови. Він офіційно написав, що не вважає грузинську мову своєю рідною. Ось як про це писав кінорежисер Т. Абуладзе, автор знаменитої «Покути»: «Все ще живуча думка щодо прихильності Сталіна до земляків своєї юності (мову яких, до речі, він не визнавав рідною)». Ознакою «інтернаціоналізму» по-сталінськи була передусім відмова представника неросійської нації від своєї мови. Він і кадри довкола себе гуртував саме такого штибу. І якщо ще наприкінці 20-х років в національній політиці усе відбувалося за вказівками Леніна (йшла українізація на Україні та аналогічні процеси в інших союзних та автономних республіках), то вже від самого початку 30-х років ленінську національну політику було замінено сталінською політикою. Власне, національна політика до 1956 року й називалася не ленінською, а — сталінською. Хрущов перейменував сталінську національну політику на ленінську, дещо там поправив, але «надзавдання» сталінської національної політики, на жаль, залишилося незмінним. А це «надзавдання» було таким: рано чи пізно всі народи СРСР повинні асимілюватися — і країна стане яснонаціональною російськомовною державою. Головний ідеолог русифікації (під машкарою, звісно ж, «інтернаціоналізації») М. А. Суслов розгорнувся «на повне плече» уже в часи Брежнєва, але за часів Хрущова цей «радянський Победоносцев» багато в чому визначав політику партійного керівництва країни. Ідея закону про «добровільний вибір» мови навчання батьками для своїх дітей належала, без сумніву, йому. Хрущов до такої єзуїтської штуки не додумався. Бо саме з Хрущовим пов'язане національне відродження народів після XX з'їзду, реабілітація калмиків, чеченців, інгушів, балкарців, відродження їхньої державності. Це, звісно ж, не могло сподобатися шовіністам і сталіністам. І от було придумано хитрий, «демократичний» хід з мовою навчання в національних республіках... Перша перебудова, яку ми називаємо «хрущовською», вже йшла на спад. Розправа над Пастернаком, відбирання корів у селян, оголошення анафеми травопільній системі, розгром «абстракціоністів» і «формалістів» — все це були явища одного порядку, і за ними відчувалася рука Суслова. Щирий, запальний, безхитрісний, безмежно відданий справі соціалізму Хрущов перетворювався на очах країни і світу в маріонетку прихованого в тіні «сталінського жерця» Суслова...

Не всі в ту пору відчували й розуміли те, що Тичина і відчував, і розумів. В одному з його записів є такі слова: «вопль шовиниста не есть глас народа». На якомусь із вечорів поетові задав хтось провокаційне питання — і він написав відповідь російською мовою. Приблизно в той же час написав і про те, що існує, мовляв, сталінська думка про зональні мови і, отже, українська та білоруська мови повинні, виходячи з цього, розчинитися в російській, оскільки це найближчі до неї слов'янські мови. І тут же Тичина пише, що не треба поспішати... Оскільки сталінсько-сусловська шовіністична ідея видавалася за безперечну марксистську аксіому, то сперечатися з нею не можна було навіть за часів Хрущова. Під час обговорення закону про школи найвизначніші українські письменники — Рильський, Сосюра, Малишко, Бажан — писали листи в найвищі інстанції, благаючи не виносити на розгляд сесії Верховних Рад республік цей вирок ленінській національній політиці. Адже ж цей вирок було прийнято «одноголосно»! Навіть депутати-письменники не насмілилися проголосувати проти, бо це означало: голосувати проти радянської влади, уряду, соціалізму. Так це трактувалося в ті роки! Не забудьмо — не минуло тоді навіть п'яти літ після XX з'їзду!..

Я, в ту пору молодий журналіст, щойно зі студентської лави, написав єхидний вірш «Забувайте українську мову», де були, зокрема, й такі рядки:

Забувайте українську мову,
Забувайте власну мову, люди!
Хай це буде в нас не примусово,
А нехай це добровільно буде.

Ой народ! Немає в нім зухвальства!
Він прекрасний, він чудовий сильно!
Зробить так, як звелено начальством —
І, звичайно ж, зробить добровільно!

Пізніше, коли я вже жив і працював у Києві, читав цей вірш Тичині. І хоч вірш вважався «захалявним», реакція на нього Павла Григоровича була позитивною.

Ось про що думалося мені увечері 15 жовтня 1970 року, коли я після перегляду «Триста спартанців» думав про свій народ та його великого поета.

Нас тут триста, як скло,
Товариства лягло...

ПОНЕДІЛОК
28 січня

ПРОГРАМА УТ

16.00 Новини.
16.10 Сонячне коло.
16.40 Програма фільмів студії «Київнаукфільм».
17.20 Музичний фільм «Зачерпни з рідної криниці».
18.00 «На київській хвилі». Інформаційний випуск.
18.30 Український віночок. Музична програма.
19.00 Актуальна камера.
19.30 «Розповідь про неспокій». П. Тичина.
20.25 Любителям гітари. (Грає Ю. Радзецький).
20.40 На добраніч, діти!
21.00 Чемпіонат СРСР з волейболу. Чоловіки. «Політехнік» (Одеса) — «Локомотив» (Київ).
21.40 Все про кіно.
22.55 Вечірній вісник.
23.25 Нічний телезал. Х. Левенсхольд. «Сильфіда». Балетна вистава.

І ПРОГРАМА ЦТ

6.30 «Ранок». (120+30).
9.00 «Контакт». Економічний огляд.
9.15 На прохання глядачів. Художній телефільм «Людина, що сміється». 1 серія.
10.30 «Дзеркало часу». Документальний телефільм.
11.15 Мультфільм.
11.30 «Спогад про пісню».
12.00 ТСН.
12.15 Фігурне катання. Чемпіонат Європи. Показові виступи.
15.00 ТСН.
15.15 На прохання глядачів «Лікарня на околиці міста». Художній телефільм. 10 серія.
16.10 Прем'єра документального телефільму «Випробування морем».

16.40 Концерт ансамблю російських народних інструментів «Калинка».
16.55 «Вентспілський припортовий завод».
17.25 «Разом з чемпіонами».
17.40 Дитяча година. З уроком німецької мови.
18.40 Дж. Гершвін. Симфонічна картина «Поргі і Бесс».
19.00 «Ми і економіка».
19.30 «Контакт». Економічний огляд.
19.45 На прохання глядачів. Художній телефільм «Людина, що сміється». 1 серія.
21.00 Час.
21.45 Два вечори з Маріо Ланца у Мусліма Магомаєва. Передача 1.
22.30 Прем'єра фільму-вистави театру-студії під керівництвом О. Табакова «Дах».
0.10 ТСН.
0.25 Нічне ТБ. «Наша дача». Художній телефільм.
1.50 «Музей на Делегатській».
«Російський костюм».
2.05 «Квиток у перший ряд». «Музичний гороскоп».

ІІ ПРОГРАМА ЦТ

8.00 Гімнастика.
8.15 «Заповіт Віри Мухіної». Документальний фільм.
8.35, 9.35 Література. 9 кл. О. С. Пушкін. Роман «Євгеній Онєгін» в ілюстраціях і музиці.
9.05 Італійська мова.
10.05 Розминка для ерудитів.
10.50, 11.40 Біологія. 7 кл. Охорона рідкісних рослин.
11.10 Російська мова.
12.00 «Троє у човні, не рахуючи собаки». Художній телефільм. 1 і 2 серії.
14.05 «Наодинці із словом». Фільм-концерт за участю народного артиста СРСР І. Ільїнського.
14.50 «Планета». Міжнародна програма.
17.00 «Ну, постривай!». Мультфільм.
17.05 «Жити, думати, відчувати, кохати...». Документальний телефільм.
17.55 Грає Вівальді-оркестр.
18.25 Хокей. Чемпіонат СРСР. «Спартак» — «Хімік». У перервах — 19.05 Колаж. 19.50 Вечірня казка.
20.45 Народні мелодії.
21.00 Час. (З сурдоперекладом).
21.45 На сесії Верховної Ради РРФСР.
22.15 «Лише один поворот». Художній телефільм.
23.25 «Сумний пейзаж Росії».
0.10 «Американська дуель». Музична вистава.

КИЇВСЬКА ПРОГРАМА І ОСВІТНІ ПЕРЕДАЧІ ЦТ

17.30 Художній фільм «Спадкоємиця Ніки».
18.50 Мультфільм.
19.00 Музичний глобус.
20.00 «На київській хвилі». Інформаційний випуск.
20.30 Фільм-концерт «Бажаємо щастя вам».
20.55—22.50 — Передачі IV (освітньої) програми ЦТ.

ВІВТОРОК
29 січня

ПРОГРАМА УТ

7.30 Відеоблок «Ранкова мозаїка». (Гімнастика. Мультфільм. Новини. Господарю на замітку. Музика. Теленарис «Світовид». Погода).
9.00 Фільм-концерт «Ательє».
9.30 Художній телефільм «Вільний вітер». 1 і 2 серії.
11.40 Шкільний екран. 11 кл. Українська література. О. П. Довженко. «Зачарована Десна».
12.10 Доброго вам здоров'я. Відповіді на листи телеглядачів.
12.55 Для дітей. Канал «Д».
16.00 Новини.
16.15 Для дітей. «Веселка».
16.45 Телефільм «Волгоградські новосілля».
17.15 Музичний фільм «Ранок туманний».
18.00 Короткометражний фільм «В пошуках виходу».
18.25 Музичний фільм «Па д'аксьйон».
19.00 Актуальна камера.
19.30 «Хто ми...». Громадсько-політичний відеотижневик. Частина 1.
20.45 На добраніч, діти!
21.00 На здобуття Державної премії УРСР ім. Т. Г. Шевченка. Концерт квартету баяністів Київської державної філармонії.
21.40 «Хто ми...». Громадсько-політичний відеотижневик. Частина 2.
22.40 Вечірній вісник.
23.10 Нічний телезал. Художній телефільм «Відрядження». 1 серія.

І ПРОГРАМА ЦТ

6.30 «Ранок». (120+30).
9.00 «Актуальний репортаж».
9.15 «Людина, що сміється». Художній телефільм. 2 серія.
10.25 Дитяча година. З уроком німецької мови.
11.25 «Ічкеріє, пісня моя».
12.00 ТСН.
12.15 О. Галін. «Дах». Фільм-вистава театру-студії під керівництвом О. Табакова.
15.00 ТСН.
15.15 «Лікарня на околиці міста». Художній телефільм. 11 серія.
16.10 «Переможці».
17.10 Телевізійні документальні фільми.
18.10 Дитячий музичний клуб «Золота монета». Міжнародний конкурс пісні у м. Болонья.
19.10 Мультфільм.
19.20 «Недипломатичні бесіди». Ведучий — політичний оглядач В. Зорін.
19.45 «Людина, що сміється». Художній телефільм. 2 серія.
21.00 Час.
21.45 «ВіД» представляє: «Поле чудес».
22.30 «Кінопанорама». Ведучий — кінодраматург В. Мережко.
0.00 ТСН.
0.15 Нічне ТБ. «Фантазії Фарятьєва». Художній телефільм. 1 серія.
1.25 «Галатея». Фільм-балет за мотивами комедії Б. Шоу «Пігмаліон».
2.20 «Ритми палкої душі». Документальний телефільм.

ІІ ПРОГРАМА ЦТ

8.00 Гімнастика.
8.15 «З життя художника. Ф. Ерзя». Документальний телефільм.
8.35, 9.35 Музика. 4 кл. П. І. Чайковський. «Пори року».
9.05 Французька мова. 1 рік навчання.
10.05 Французька мова. 2 рік навчання.
10.35, 11.40 Біологія. 6 кл. Вегетативне розмноження рослин.
10.55 Діалог з комп'ютером.
12.00 «Голос Азії». Естрадно-розважальна програма. Частина 1.
13.55 Ритмічна гімнастика.
14.25 «М. Горький. Роки і дні». Документальний фільм.
14.55 Концерт хору студентів Державної консерваторії ім. П. І. Чайковського. Передача 1.
15.15 Хто такі русофіли?
17.00 Фільм — дітям. «Гулька».
17.25 Ритмічна гімнастика.
17.55 «Музика у камені».
18.25 Хокей. Чемпіонат СРСР. «Крила Рад» — ЦСКА. У перервах — 19.05 Парламентський вісник Росії. 19.50 Вечірня казка.
20.45 Прем'єра документального телефільму «Лада» в Англії».
21.00 Час. (З сурдоперекладом).
21.45 На сесії Верховної Ради РРФСР.
22.15 А. Софронов. «Операція на серці». Телевистава.
23.55 Прем'єра документального телефільму «Тандир, арча, вогонь».
0.15 «Ленінградські акварелі». Фільм-вистава.

КИЇВСЬКА ПРОГРАМА І ОСВІТНІ ПЕРЕДАЧІ ЦТ

17.00 Телефільм «Благовіст».
17.30 Фільми союзних республік.
18.30 Чемпіонат СРСР з хокею. «Сокіл» (Київ) — «Динамо» (Рига).
21.00—22.50 — Передачі IV (освітньої) програми ЦТ.

СЕРЕДА
30 січня

ПРОГРАМА УТ

7.30 Відеоблок «Ранкова мозаїка». (Гімнастика. Мультфільм. Новини. Візит до лікаря. Музика. Зворотний зв'язок. Погода).
9.00 Музичний фільм «Живі струни».
9.35 Все про кіно.
12.10 Художній фільм «Поїзд поза розкладом».
16.00 Новини.
16.10 Концерт симфонічної музики.
16.55 «Альфа і омега». Науково пізнавальна програма.
17.40 Музичний фільм «За думою дума».
18.00 «На київській хвилі». Інформаційний випуск.
18.30 Концерт духової музики.
19.00 Актуальна камера.
19.30 «Плеяда». Художньо-публіцистична програма. Частина 1.
20.45 На добраніч, діти!
21.05 Чемпіонат СРСР з волейболу. Чоловіки. «Політехнік» (Одеса) — «Север» (Новосибірськ).
21.35 «Плеяда». Художньо-публіцистична програма. Частина 2.
22.50 Вечірній вісник.
23.20 Нічний телезал. Художній фільм «Відрядження». 2 серія.

І ПРОГРАМА ЦТ

6.30 «Ранок». (120+30).
9.00 «Діловий кур'єр».
9.15 «Людина, що сміється». Художній телефільм. 3 серія.
10.40 «Дорога до храму». Концерт-нарис.
11.00 Мультфільм.
11.15 «Два вечори з Маріо Ланца у Мусліма Магомаєва». Передача 1.
12.00 ТСН.
12.15 «Кінопанорама».
15.00 ТСН.
15.15 «Лікарня на околиці міста». Художній телефільм. 12 серія.
16.05 Музична скарбниця. Ф. Шопен. Прелюдії.
16.50 «Сибір на екрані». Кіножурнал.
17.00 Дитяча година. З уроком англійської мови.
18.00 Прем'єра документально-публіцистичного фільму «З безодні». Фільм 2. «Люди і війна».
19.30 «Людина, що сміється». Художній телефільм. 3 серія.
21.00 Час.
21.45 «Два вечори з Маріо Ланца у Мусліма Магомаєва». Передача 2.
22.30 «Телескоп».
23.45 ТСН.
0.00 Нічне ТБ. «Фантазії Фарятьєва». Художній телефільм. 2 серія.
1.10 «Дорога довжиною у 150 років». Про акторську династію Садовських.
2.20 «Прогулянка у ритмах степа». Фільм-концерт.

ІІ ПРОГРАМА ЦТ

11.05 Наш сад.
12.05 «Спростування». Художній телефільм. 1 серія.
13.15 «Фряновські стежечки». З циклу «Охоронна грамота».
13.50 А. Софронов. «Операція на серці». Телевистава.
17.00 Телестудії міст РРФСР. «Пісні келу». (Саранськ).
17.30 «Ці дивні шведи».
18.00 Документальний екран Росії. Ведуть передачу кінорежисер Д. Луньков і артист І. Смоктуновський.
19.30 Мультфільм.
20.00 Вечірня казка.
20.15 Музичний телеабонемент. «Віртуози». Ведучий — Л. Ганкель.
21.00 Час. (З сурдоперекладом).
21.45 На сесії Верховної Ради РРФСР.
22.15 «Геннадій Гладков». Фільм-концерт.
23.05 «Спростування». Художній телефільм. 1 серія.
0.15 Вас запрошує Мігель Чавес.

КИЇВСЬКА ПРОГРАМА І ОСВІТНІ ПЕРЕДАЧІ ЦТ

17.30 Художній фільм «Гараж».
19.10 Науково - популярний фільм «Втомлені міста».
20.00 «На київській хвилі». Інформаційний випуск.
20.30 Музичний фільм «Чеканка».
21.00—22.30 — Передачі IV (освітньої) програми ЦТ.

ЧЕТВЕР
31 січня

ПРОГРАМА УТ

7.30 Відеоблок «Ранкова мозаїка». (Гімнастика. Мультфільм. Новини. Музика. Прем'єра документального фільму «Коні, чудо коні». Говоримо українською. Погода).
9.00 Музичний фільм «Микола Колесса».
9.40 А. Сова. «Обираю мистецтво».
10.40 Художній фільм «Заклятя Долини змій».
16.00 Новини.
16.15 Для дітей. «Веселка».
16.40 Документальний фільм «Лікар Назлоян».
17.10 Музичний фільм «Цвіт папороті».
18.00 Телефільми.
18.30 Музичний фільм «Погляд вгору».
19.00 Актуальна камера.
19.30 «Скарбниця пам'яті». Київська палітра М. Булгакова. Передача 2.
20.05 Вечірній концерт.
20.40 На добраніч, діти!
21.00 Чемпіонат СРСР з волейболу. Жінки. «Январка» (Одеса) — ЧМС (Челябінськ).
21.30 Молодіжна студія «Гарт».
23.45 Нічний телезал. Художній телефільм «Відрядження». 3 серія.

І ПРОГРАМА ЦТ

6.30 «Ранок». (120+30).
9.00 За зведеннями МВС.
9.15 Мультфільм.
9.30 Ми йдемо шукати.
10.00 Грає С. Лукін (домра).
10.15 Дитяча година. З уроком англійської мови.
11.15 «Два вечори з Маріо Ланца у Мусліма Магомаєва». Передача 2.
12.00 ТСН.
12.15 «Хмари нашого дитинства». Документальний телефільм.
15.00 ТСН.
15.15 «Лікарня на околиці міста». Художній телефільм. 13 серія.
16.15 «И остался дом наш пуст». Документальний фільм про проблеми екології Полісся.
16.30 Фільм — дітям. «Таємниця Снігової Королеви». 1 серія.
17.40 Об'єктив.
18.25 Хвилини поезії.
18.30 ...До 16 і старші.
19.15 Сімейний екран. Художній телефільм «Небезпечний вік».
21.00 Час.
21.45 За зведеннями МВС.
22.00 Музика в ефірі. 1 і 2 частини.
0.00 ТСН.
0.15 Нічне ТБ. Фестиваль кантрі фолк-музики «Фермер-90».
2.00 «Комічний коханець, або Любовні витівки сера Джона Фальстафа». Художній телефільм.

ІІ ПРОГРАМА ЦТ

12.00 «Спростування». Художній телефільм. 2 серія.
13.40 Концерт дитячого ансамблю «Марімба Понес». (Японія).
14.10 Прем'єра документального телефільму «Зірка Дато». (Тбілісі).
14.40 Музичний телеабонемент. «Віртуози».
15.25 Прем'єра документального телефільму «Один день в міліції».
17.00 «Стоп-кадр».
18.00 Ритмічна гімнастика.
18.30 «Вертикаль». Прем'єра документального телефільму «Де воно, королівство Лебедія?».
19.20 Парламентський вісник Росії.
19.35 Співає Ф. Красиловський.
20.00 Вечірня казка.
20.15 Д. Шостакович. Концерт № 1 для скрипки з оркестром ля мінор.
21.00 Час. (З сурдоперекладом).
21.45 На сесії Верховної Ради РРФСР.
23.45 «Спростування». Художній телефільм. 2 серія.

КИЇВСЬКА ПРОГРАМА І ОСВІТНІ ПЕРЕДАЧІ ЦТ

17.30 Художній телефільм «Страховий агент».
18.35 Грає квартет саксофоністів.
19.00—23.20 — передачі IV (освітньої) програми ЦТ.

— Знову зображення зникло?
— Ні, гласність...

РЕМОНТ

Малюнки Л. Телятникова

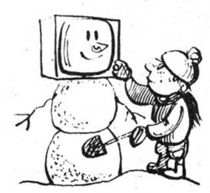
П'ЯТНИЦЯ
1 лютого

ПРОГРАМА УТ

7.30 Відеоблок «Ранкова мозаїка». (Гімнастика. Мультфільм. Новини. Музика. Цікава новина. Світ поезії. Погода).
9.00 Музичний фільм «Л. Забіляста».
9.35 Документальний фільм «Повернення Ахматової».
10.35 Шкільний екран. 5 кл. Музика. «Казка в музиці». Засоби виразності.
11.05 Художній фільм із субтитрами «Принцеса-пава».
16.00 Новини.
16.10 «Пісні рідного краю». Зимові ігри.
16.55 Документальний фільм «Мелодія для переможця».
17.15 Народна артистка СРСР Е. П'єха у фільмі «Нам рано жити спогадами».
18.00 «На київській хвилі». Інформаційний випуск.
18.30 Фільм-концерт «Славноцвіт».
19.00 Актуальна камера.
19.30 Музичні зустрічі.
20.30 Реклама.
20.40 На добраніч, діти!
21.00 Теніс. Кубок України.
22.00 Екран зарубіжного фільму. Художній фільм «А тепер куди?». (Болгарія).
23.30 Вечірній вісник.
0.00 Нічний телезал. Фолькшоу В. Назарова.

І ПРОГРАМА ЦТ

6.30 «Ранок». (120+30).
9.00 Мультфільм.
9.20 Сімейний екран. «Небезпечний вік». Художній телефільм.
11.05 Виступ молодіжного ансамблю.
11.15 ...До 16 і старші.
12.00 ТСН.
12.15 Музика в ефірі. 1 і 2 частини.
15.00 ТСН.
15.15 «Лікарня на околиці міста». Художній телефільм. 14 серія.
16.15 «Наш друг Ромен Роллан». Документальний фільм.
16.35 Фільм — дітям. «Таємниця Снігової Королеви». 2 серія.
17.45 Наш сад.
18.15 «1991 — рік Моцарта». Квартет.
18.30 Програма «ВіД».
18.45 Художній фільм «Помилка резидента». 1 і 2 серії.
21.00 Час.
21.45 Програма «ВіД». У перерві — 23.45 ТСН.
1.00 Нічне ТБ. «Марк Твен проти...». Художній телефільм.
2.10 «І час збирати каміння».

ІІ ПРОГРАМА ЦТ

8.00 Гімнастика.
8.15 «Шакарим». Науково-популярний фільм.
8.45, 9.35 Природознавство. 2 кл. Сліди на снігу.
9.05 Англійська мова. 1 рік навчання.
9.55 Англійська мова. 2 рік навчання.
10.25, 11.40 Історія. 8 кл. Російська культура XVII ст.
10.55 «Соціальна філософія наприкінці XX ст.».
12.10 «Спростування». Художній телефільм. 3 серія.
13.25 Документальний екран Росії.
14.55 Виступають учасники конкурсу народної пісні.
17.00 «Прогноз на завтра». Документальний телефільм.
17.20 Спорт для всіх.
17.35 Концерт державного російського народного оркестру імені М. Осипова у концертному залі ім. П. І. Чайковського.
19.10 Прем'єра документального телефільму «Поїзд називається «Росія». Фільм 1.
19.50 Колаж.
19.55 Вечірня казка.
20.10 Прем'єра документального телефільму «Поїзд називається «Росія». Фільм 2.
21.00 Час. (З сурдоперекладом).
21.45 На сесії Верховної Ради РРФСР.
23.45 «Спростування». Художній телефільм. 3 серія.

КИЇВСЬКА ПРОГРАМА І ОСВІТНІ ПЕРЕДАЧІ ЦТ

17.30 Художній фільм «Бармен із «Золотого якоря».
18.45 «Наш Акакій». До 150-річчя з дня народження А. Церетелі.
19.30 Музичний фільм «Наче дерево гілками».
20.00 «На київській хвилі». Інформаційний випуск.
20.30 Телефільм «Долі забутих кораблів».
21.00—23.40 — Передачі IV (освітньої) програми ЦТ.

СУБОТА 2 лютого

ПРОГРАМА УТ

7.30 Ритмічна гімнастика.
7.50 Новини.
8.05 Серенади міста. Концерт.
8.30 Доброго вам здоров'я. СНІД — чума XX століття.
9.00 Маленький концерт.
9.15 «Художня панорама». Живописець Григорій Тишкевич.
10.00 Музичний телефільм «Ніч у маю».
11.00 «Народознавство». «Роде наш красний».
11.30 Концерт артистів української естради.
12.20 Телефільм «Подряпина на льоду».
13.05 «На хвилі дружби». Виступає «Молодий балет Алма-Ати».
13.45 Новини.
14.05 Співає народна артистка УРСР Н. Матвієнко.
15.30 «Ретрокінозал». Художній фільм «Підкидьок».
16.40 «Українські забави». Розважальна програма.
17.20 «Тернополю — 450». Музична програма.
19.00 Актуальна камера.
19.30 Продовження музичної програми «Тернополю-450».
20.50 На добраніч, діти!
21.05 Теніс. Кубок України.
22.00 Художній фільм «Оплески, оплески».
23.15 Вечірній вісник.
23.45 Нічний телезал. М. Ердман. «Самовбивця». Вистава.

I ПРОГРАМА ЦТ

6.30 В суботу рано вранці. Співає заслужена артистка РРФСР Л. Рюміна.
7.00 Мультфільм.
7.15 Спорт для всіх.
7.30 Ритмічна гімнастика.
8.00 Ранкова розважальна програма.
8.30 Наш сад.
9.00 ТСН.
9.15 Прем'єра фільму-концерту «Киз Бурак».
9.40 Мультфільми.
10.10 «Слово». Літературно-художня програма.
11.55 Фільми режисера Я. Фріда. «Вільний вітер». 1 і 2 серії.
14.00 Прем'єра науково-популярного фільму «Ландшафти Землі». 4 серія.
15.00 ТСН.
15.15 «Бурда моден» пропонує...
15.45 Сходини.
17.00 У світі казок і пригод. Художній фільм «Золота качка».
18.00 Міжнародна панорама.
18.45 Прем'єра документального музичного фільму «Сиволосий рок-н-рол».
19.40 Студія «ТФ». Прем'єра художнього телефільму «Меланхолійний вальс».
21.00 Час.
21.45 Студія «ТФ». Конкурс студії «ТФ». Підбиття підсумків 1990 р. Зустріч з популярними акторами телекіно «Режисер — глядач». Прем'єра мультфільму «Двері у стіні».
23.45 ТСН.
0.00 Студія «ТФ».
0.40 Танці, танці, танці.
1.10 «Золота міна». Художній телефільм. 1 серія.
2.15 Концерт О. Барикіна і групи «Карнавал».

II ПРОГРАМА ЦТ

8.00 Гімнастика.
8.15 Концерт музичного фольклору РРФСР.
9.00 «Російська мова».
9.30 Кінопубліцистика союзних республік. Прем'єра документального телефільму «Прутський меридіан». (Кишинів).
10.00 Відеоканал «Співдружність».
13.30 «Плюс одинадцять». Програма російського телебачення.
17.00 «Блискучий Дрезден».
17.45 Педагогіка для всіх.
18.15 ТВ про ТВ.
19.45 Парламентський вісник Росії.
20.00 Вечірня казка.
20.15 Волейбол. Чемпіонат СРСР. Жінки. ЦСКА — «Уралочка» (Свердловськ).
21.00 Час. (З сурдоперекладом).
21.45 А. Цагарелі. «Ханума». Фільм-вистава Ленінградського Великого драматичного театру ім. М. Горького.
0.05 «Агрипина Ваганова». Фільм-концерт.

КИЇВСЬКА ПРОГРАМА І ОСВІТНІ ПЕРЕДАЧІ ЦТ

9.00—18.10 — передачі IV (освітньої) програми ЦТ.
18.10 Все про кіно.
19.35 Київська панорама.
20.35—23.50 — передачі IV (освітньої) програми ЦТ.

НЕДІЛЯ 3 лютого

ПРОГРАМА УТ

7.30 Ранкова гімнастика.
7.50 Новини.
8.05 Маленький концерт. Й. С. Бах. Прелюдії.
8.20 «У неділю вранці». Інформаційно-музична програма.
9.20 «Спадщина». Гурзуф. Будинок творчості ім. К. Коровіна.
10.05 Циркова програма.
10.35 Телефільм «Зодчі».
11.20 Фільм-опера «Борис Годунов».
13.05 Новини.
13.15 «До рідної землі, до рідної пісні». Концерт тріо солістів капели бандуристів м. Детройта. (США).
14.30 Село і люди.
15.15 «Ви нам писали». Музична передача за листами глядачів.
16.00 Служба солдатська.
17.00 Для дітей. «Кукурік і компанія».
18.00 Телеспортарена.
18.45 Диригує В. Балей.
19.00 Актуальна камера.
19.30 «Музичний телерамарок». Естрадна програма.
20.30 Реклама.
20.45 На добраніч, діти!
21.00 Теніс. Кубок України.
21.55 Вперше на екрані УТ. Художній фільм «Таємний радник».
23.25 Вечірній вісник.
23.55 Нічний телезал. Зірки французької естради. Шарль Азнавур.

I ПРОГРАМА ЦТ

8.00 ТСН.
8.15 Ритмічна гімнастика.
8.45 Тираж «Спортлото».
9.00 З ранку раненько. Передача для дітей.
10.00 На службі Вітчизні.
11.00 Ранкова розважальна програма.
11.30 «Клуб мандрівників».
12.50 Сільська година.
13.50 Хокей. Чемпіонат СРСР. ЦСКА — «Динамо» (Москва). 2 і 3 періоди.
15.15 ТСН.
15.30 Здоров'я.
16.00 Художній фільм «Безприданниця».
17.25 «Допоможи собі сам».
18.10 «Уолт Дісней представляє».
19.00 Прем'єра мультфільма.
19.35 Вперше на екрані ЦТ. Художній фільм «Бич божий».
21.00 Час.
21.45 «Аркадій Арканов з друзями і для друзів».
0.05 ТСН.
0.20 Нічне ТБ. «Музичний ліфт».
1.20 «Золота міна». Художній телефільм. 2 серія.
2.30 «Новорічний детектив». Хореографічний жарт.

II ПРОГРАМА ЦТ

8.00 На зарядку ставай.
8.20 «На екрані служба 01». Фільми про пожежну безпеку.
8.45 Співає Віра Прокушева.
9.00 «Сліпі дощі». Документальний телефільм з циклу «Земля тривоги нашої».
9.30 «Плюс одинадцять». Програма Російського телебачення.
13.00 Хокей. Чемпіонат СРСР. ЦСКА — «Динамо» (Москва). 1 період.
13.40 Д. Верді. «Травіата». Вистава.
15.35 «Голос Азії». Естрадно-розважальна програма. Частина 2.
17.00 «Планета». Міжнародна програма.
18.00 Маленький концерт.
18.10 «Світ, в якому ми живемо». Фільми режисера К. Лаврентьєва. «Залізні сходи».
19.30 Мультфільми.
19.55 Колаж.
20.00 Вечірня казка.
20.15 Телестудії міст РРФСР. (Тула).
21.00 Час. (З сурдоперекладом).
21.45 «Авторське телебачення».
23.45 На концертах Бориса Штоколова.
0.20 «Джаз... джаз... джаз». Про I Всеросійський конкурс джазових виконавців.

КИЇВСЬКА ПРОГРАМА І ОСВІТНІ ПЕРЕДАЧІ ЦТ

9.00—0.00 — передачі IV (освітньої) програми ЦТ.

НА ФОТО: ці юні кияни та харків'яни — майбутнє українського хокею. А поки вони навчаються у дитячо-юнацьких школах своїх міст і беруть участь у чемпіонаті країни серед молодших юнаків.

Фото Миколи БОЧКА.

Теніс

Це вам — не Уїмблдон

Наближається до завершення лише перший місяць року, а зимовий тенісний сезон у країні ось-ось має вичерпати свій календар. Позаду великі турніри в Мінську, Таллінні, Ленінграді, Єревані. А завтра, на критих кортах Республіканського стадіону, стартує відкрита першість України.

Тенісний календар у нашій країні, на відміну від міжнародного, де все відомо на кілька років уперед, часто-густо складається всупереч усякій логіці. Чемпіонати СРСР, приміром, переносяться, якщо терміни не влаштовують навіть одного-двох провідних майстрів. Інтереси республік, як правило, приносяться в жертву центральним відомствам або московському тенісу.

Після того, як комп'ютер підбив підсумки минулого року і всі тенісисти в країні дістали свої законні місця, виявилося, що перевага українських спортсменів над конкурентами безсумнівна. Втім, слід зважити, що це тільки кількісний бік справи. Ну, а як із якістю? І тут виявляється не все так погано. Далеко за межами нашої країни відомі лідери українського тенісу: від 16-річних Ірини Сухової та Андрія Медведєва — до сузір'я наших жінок та чемпіона країни Дмитра Полякова.

А між цими «від» і «до» — чимало відмінних тенісистів, яких ми й побачимо на відкритій першості нашої республіки. Цей турнір, зрозуміло, не Уїмблдон, але, я переконаний, викличе жвавий інтерес у справжніх шанувальників цієї благородної і дуже популярної гри. До речі, в гості до нас збираються майстри великої ракетки з Росії, Білорусії, Прибалтики, Молдови, Закавказзя та Середньої Азії.

Тим часом київські тенісисти провели, так би мовити, генеральну репетицію відкритих стартів, прийнявши участь у чемпіонаті міста. Фінальні поєдинки принесли успіх відомим гравцям Олені Рижиковій над Тетяною Циганій та Олександрові Довгополову над Юрієм Фильовим.

Ігор ХОХЛОВ.

Хокей

І ВТРАТИ, І ЗДОБУТКИ

Ще жодного разу хокеїсти київського «Сокола» не вигравали в Ярославлі у місцевого «Торпедо». І от цю неприємну традицію порушено. Кияни переконливо подолали незручного суперника в його стінах 5:1.

Порадували шанувальників хокею і спортсмени ШВСМ (Київ): у матчі чемпіонату країни серед команд другої ліги вони легко переграли «Нафтовик» з Альметьєвська — 8:4. Кияни перебувають у чільній групі.

А от динамівці Харкова, які претендують на вихід до вищої ліги, виступаючи в перехідному турнірі, на жаль, поступилися вдома свердловському «Автомобілісту» — 2:3.

Позивні футбольної весни

ЗА ЗНАЙОМОЮ СХЕМОЮ

Уже не так багато часу лишилося до початку нового футбольного сезону. Яка ж схема чергового чемпіонату країни! Про це ми попросили розповісти заступника голови Федерації футболу України, заслуженого тренера республіки Євгена КОТЕЛЬНИКОВА:

— Чемпіонат СРСР у вищій лізі стартуватиме 10 березня. Учасників — шістнадцять: «Динамо» (Київ), ЦСКА, «Динамо» (Москва), «Торпедо» (Москва), «Спартак» (Москва), «Дніпро» (Дніпропетровськ), «Арарат» (Єреван), «Шахтар» (Донецьк), «Чорноморець» (Одеса), «Памір» (Душанбе), «Металіст» (Харків), «Динамо» (Мінськ), «Спартак» (Владикавказ), «Пахтакор» (Ташкент), «Металург» (Запоріжжя), «Локомотив» (Москва).

У першій лізі змагатимуться 22 команди. І серед них — представники України: «Таврія» (Сімферополь) і «Буковина» (Чернівці).

Три групи по 22 колективи — такий склад так званої буферної зони другої ліги. У західній — українське представництво достатнє: «Нива» (Вінниця), «Нива» (Тернопіль), СКА (Одеса), «Зоря» (Луганськ), «Карпати» (Львів), «Галичина» (Дрогобич), «Ворскла» (Полтава), «Кремінь» (Кременчук), «Волинь» (Луцьк), «Торпедо» (Запоріжжя), «Суднобудівник» (Миколаїв).

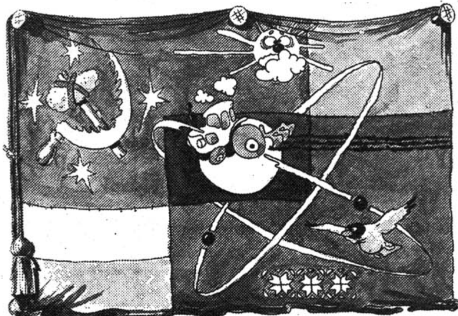
За традицією, республіканська федерація проводить змагання чемпіонату Радянського Союзу серед команд другої ліги. Перша зона — повністю українська. Це 26 колективів: «Закарпаття» (Ужгород), «Кристал» (Херсон), «Дніпро» (Черкаси), «Кривбас» (Кривий Ріг), «Полісся» (Житомир), «Океан» (Керч), «Динамо» (Біла Церква), «Чайка» (Севастополь), «Поділля» (Хмельницький), «Авангард» (Рівне), «Прикарпаття» (Івано-Франківськ), «Шахтар» (Павлоград), «Десна» (Чернігів), «Зірка» (Кіровоград), СКА (Київ), «Колос» (Нікополь), «Маяк» (Харків), «Нафтовик» (Охтирка), «Автомобіліст» (Суми), «Маяк» (Очаків), «Сталь» (Комунарськ), «Темп» (Шепетівка), «Стахановець» (Стаханов), «Карпати» (Кам'янка-Бузька), «Хімік» (Сєвєродонецьк), «Приладист» (Мукачеве).

Два останніх клуби не були фіналістами першості республіки серед команд колективів фізкультури. Однак ми пішли назустріч проханням громадськості Мукачевого і Сєвєродонецька включити їхніх футболістів до всесоюзного чемпіонату. Адже в названих містах є всі умови для проведення змагань на найвищому рівні: хороша матеріальна база, стадіони з трибунами понад десять тисяч місць, футбольні ДЮСШ. Місцева влада обіцяє турбуватися про свої футбольні клуби.

Сезон у другій лізі почнеться матчами розіграшу Кубка України (30 березня і 2 квітня), а перший тур чемпіонату гратиметься 7 квітня.

Полеміка про національні кольори давно вийшла за рамки проблеми, що має лише пізнавальне значення. Будучи свідомими того, що за цим стоять серйозні наукові і політичні інтереси, ми, однак, припускаємо: іронія теж може допомогти в обговоренні. Тож сьогодні пропонуємо один з листів до редакції, автор якого вдається саме до такого засобу.

ЯК КОЗАКИ ПРО КОЛЕКТИВІЗАЦІЮ МРІЯЛИ

Кожному свідомому громадянинові, безумовно, відрадно визнавати, що ні продовольчі дефіцити, ні розмови про військовий переворот, не вплинули на гостроту полеміки щодо національних кольорів. Свого часу, в пору перших мітингів, вагоме слово сказала міліція та ЗМОП. Пізніше до суперечки прилучились науковці та домогосподарки. І ось нарешті про свою позицію заявив Вітчизняний Форум.

У телепрограмі «Гарт» активісти цієї організації запропонували приблизно такий варіант державного прапора: червоний трикутник, жовто-сині смуги, жовте коло та зорі. За кольоровою гамою такий прапор, напевне, не поступився б і стяговій центральноафриканської імперії. Інші варіанти за смисловим навантаженням мало чим програвали описаному.

Невдовзі у «Вечірньому Києві» з'явилась невелика замітка, з якої виходило, що Вітчизняним Форумом оголошено конкурс на найкращий ескіз прапора, котрий повністю уособлював би в собі наше сучасне, минуле і майбутнє. Що ж, якщо на Україні, виходячи з логіки Вітчизняного Форуму, ніколи не було національної символіки, якщо поява нового прапора наблизить нас до цивілізованих країн, я готовий взяти участь у конкурсі. Пропоную свій варіант.

Звичайно, прапор повинен мати червоний колір, що засвідчить історичність для України соціалістичного вибору.

У лівому нижньому кутку — місце двом смугам: жовтій та синій (нині ж демократія), а у правому верхньому — блакитному прямокутнику, що символізуватиме світле майбутнє, до якого нас приведе мудре керівництво Вітчизняного Форуму та Рад нинішнього скликання.

Неможливо обійтися також без малинового кольору — як свідчення того, що запорозькі козаки мріяли про торжество справедливих ідей. Біле ж коло в центрі малинового квадрату свідчитиме, що ці бажання козаків є поки що білою плямою нашої історії. (Втім, її, здається, починають успішно ліквідувати ті, хто переконує, що червоний прапор УРСР — це не що інше, як правонаступник малинового козацького стягу).

Отже, історичний український прапор є червоно-малиново-жовто-біло-синім.

Окрім того, в лівому верхньому кутку слід помістити серп та молот і чотири зірки, які (за Вітчизняним Форумом) символізуватимуть всі історичні області Радянської України — Західну, Східну, Новоросію і Крим. Зірки повинні бути семикутними.

Щоб прапор не був перевантаженим, усілякі там тризуби малювати не варто. Замість них слід зобразити великий чорний трактор, що символізуватиме переваги колгоспного ладу, мирний атом, що свідчитиме про розквіт атомної енергетики на Україні, та річкову чайку в польоті, як символ рукотворних морів, якими так пишається народ України. Щоб показати нерозривний зв'язок часів, внизу слід зобразити фрагмент національного орнаменту, вгорі ж, над трактором, — сонце, що символізуватиме історичні рішення. З таким прапором я готовий зайняти місце в колоні Вітчизняного Форуму, на яке мені вкажуть, і радісно йти до світлого майбутнього.

Микола ПОЛІЩУК, студент Київського державного педагогічного інституту.

ПОГОДА

Протягом 25—17 січня через територію України з великою швидкістю переміщуватимуться атмосферні фронти. Північно-західний вітер посилюватиметься до 15—23, сьогодні у східній частині республіки місцями до 25—29 метрів за секунду. Сьогодні по Україні, завтра у південно-східній частині республіки часом невеликі опади, місцями ожеледь, хуртовини. Температура сьогодні вдень від 3 градусів морозу до 3 тепла. 27 січня зниження температури у північно-східній частині республіки вночі та вдень до 2—8 градусів морозу. На решті території вночі 1—6 морозу, вдень 4 морозу — 1 градус тепла.

По Києву та області сьогодні вдень передбачаються невеликі опади, місцями хуртовини, пориви північно-західного вітру 15—20 метрів за секунду. Температура близько 0.

Від редакції. 19 січня ц. р. у матеріалі «Ізюминка» для... Конституції» автор публікації Світлана Писаренко помилково назвала учасника «Круглого столу» Л. Юзькова народним депутатом УРСР. Народними депутатами УРСР є В. Носов, В. Сметанін та В. Шишкін, котрі взяли участь у засіданні «Круглого столу».

Моторошна проза

Буа-Банама

Дзвоник. Відчиняю двері. Молодий чоловік мені каже:

— Вибачте, будьте ласкаві, що потурбували. Я тут прийшов з двома товаришами. Вони з Африки. По-нашому — ні бе, ні ме. Я їм перекладаю.

Виходжу. Справді — стоять двоє. Чорні-чорні. Зуби білі-білі. Волосся на голові кучеряве-кучеряве. Дуже ввічливо всміхаються.

Притискую руки до грудей, скандую:

— Мир! Дружба!

Перекладач зупиняє, хвилюючись:

— Кооператив «Абракадабра» продав ваш мікрорайон племені людожерів-прогресистів з Буа-Банама. Та хай вас це не дуже хвилює. Ваша черга надійде ще не скоро. Ви живете на дев'ятому поверсі, а вони почнуть з першого. Коротше кажучи, можете знадобитись. Тому вони просять, щоб наприкінці місяця були вдома.

— Розумію вас, — кажу. — Товариші з Африки жартують. Розиграш, так би мовити. Вельми дотепна вигадка. Може, зайдете, чайком побавимось?

Перекладач — ще з більшим хвилюванням:

— Які жарти? Які дотепи? Мовчіть! — і простягує свіженькі аркуші. — Це ось мовою буабанама, а ото, бачите, нашою, державною. Відсьогодні ви та ваше майно собі не належите. Віднині ви і ваші речі — власність Буа-Банами. Контракт!

Людожери сліпучо виблискують зубами:

— О йес, йес. Контракт. Екск'юз мі. Гуд бай.

Мовляв, до побачення, до нової останньої зустрічі.

Вистрибую на подвір'я. Там натовп аж гуде. У розпалі мітинг. Хтось пропонує телеграфувати до Організації Об'єднаних Націй. Є такі, що згодні в космос тікати. Але я спершу до нашої житлової контори пішов. Невже їх теж з молотка?

Сидять, мов раки варені. Начальник зітхає:

— Е, товаришу любий, усі під Богом ходимо. Обвели нас кооперативники навколо пальця.

Я зброю не складаю.

— Мо, голодування врятує... Схуднемо, тоді не їстимуть?

Той, вочевидь, з усім змирився, мало не плаче:

— Я чував, у них цього року в моді худі й високі.

Б'юся до останнього.

— Не може такого бути, щоб ніхто не допоміг.

Відповідають:

— На сусідній вулиці, тут за рогом, парапсихолог приймає. Дуже розумний чоловік.

Розумний чоловік по-науковому пояснює:

— Консенсусу з ними у вас не буде. Кооператив — це все одно, що родимка на носі завбільшки з карбованець: дисбаланс вносить, а звести не можна. Отож змиріться.

— Нехай їдять? Так?

— Ну, навіщо впадати в розпач? — м'яко докоряє розумний чоловік. — Є десятки засобів урятуватись. Виписатися з квартири, наприклад.

— А як же талони на цукор?

— Так, це проблема. Ну тоді міняйте Київ на інше місто.

— А що, — думаю, — варіант! Хто напевне скаже, що нових з'їдять?

Іду додому. Біля під'їзду сусід з першого поверху. «Хе, ще метушиться, живий».

Не приховуючи радості, сусід кидається назустріч.

— Ура! — кричить. — На хімзаводі аварія! Ми врятовані!

Буабанамці зробилися білими, наче вата. У них змінився генетичний код, виникла огида до м'яса. Усі терміново відбули до Африки.

Мене охоплює приємна втома. Бентежить лише одна думка. Шкіра в сусіда чорна-чорна, зуби сліпучо виблискують, а волосся на голові кучеряве-кучеряве. Він дуже ввічливо всміхається.

З чого б це?

Євген КОСТЮК.
Мал. Віктора КУДІНА.

УСТАМИ НАРОДУ

▲ Як про землю дбаєш, — так і маєш.

▲ Руки в землі — уста в борошні.

▲ У землі за пазухою — хліб.

▲ Земля дорожча за золото.

▲ У кого яблуня, у того й яблуко.

НАД НОМЕРОМ ПРАЦЮВАЛИ:

Заступник редактора Анатолій Горлов.

Чергові редактори — Анатолій Краслянський, Володимир Сіробаба.

Автор макета — Анатолій Мироничев.

змінний секретар — Леонід Підлужний.

Випусковий — Леонід Клюско.

Оформлення — Володимир Кисельов.

Коректори: Леся Онищенко, Валентина Лукаш, Євгенія Оратовська, Олена Чоповська, Галина Каблак.

Верстальники: Тетяна Балюк, Алла Будникова, Марія Солодюк, Ольга Яценко, Анатолій Артеменко, Сергій Скаженюк.

Лінотипісти — Тетяна Мухіна, Наталія Позняк.

* * *

Ордена Леніна комбінат друку видавництва «Радянська Україна». 252047, Київ-47, проспект Перемоги, 50. Індекс 60955.

Тираж 165.650.

Передплатна ціна на рік 19 крб. 60 коп.

Зам. 03150181.

Елементарно, Ватсоне!

ВБИВСТВО З ІЛЮМІНАЦІЄЮ

Коротко про зміст попередніх розділів детективу, розпочатого у випуску «Куреня» за 1 січня цього року. У той час, коли Шерлок Холмс і доктор Ватсон зустрічають за святковим столом Новий рік, за стіною сталося вбивство. Шерлок Холмс вирахував це за допомогою свого легендарного дедуктивного методу. Оглянувши сусідню квартиру, у якій справді виявився труп, Холмс робить висновок: вбивцю слід шукати в міжнародному аеропорту. «Як ви про це дізнались?» — запитує доктор. «Елементарно, Ватсоне!..» — відповідає Холмс.

РОЗДІЛ ТРЕТІЙ

— Елементарно, Ватсоне! — почав Холмс. — Ви звернули увагу, що потерпілий користувався за столом лише виделкою?

— Ні, — зізнався Ватсон.

— Отож. А той другий, точніше та, яка була з ним, користувалась і ножем, і виделкою. Погодьтесь, «проста радянська людина» не звикла до такого.

— Але чому ви сказали «та»? Це була жінка? — недовірливо стрепенувся Ватсон.

— Елементарно, друже! Просто у передпокої висіла її шуба.

— Але чому вона має належати іноземці?

— А вас не вразило, який подив застиг в очах у потерпілого? Які великі у нього були очі? Від чого б, по-вашому?

— Від страху.

— Дуже просте пояснення, — розпалив люльку Холмс. — І неправильне. Такі очі можуть бути лише у чоловіка, який вперше в житті побачив справжню француженку, одягнуту за паризькою модою останнього сезону. А мода ця така, що тканина, здається, є, і її ніби-то й немає. Уявляєте собі?

— Уявляю, — простогнав Ватсон.

— Отож ми можемо пересвідчитись, чи на правильному шляху, по очах чоловіків, які зустрічались їй по дорозі до міжнародного аеропорту. Не забувайте, що шуба залишилась на вішалці. Ви звернули увагу, які великі очі у таксиста? Це він віз її.

Вийшовши з таксі, вони попрямували до реєстрації.

— А тепер подивіться, який погляд у чергового по аеропорту? Підемо далі. А ось і вона. Що ж, нам час уже познайомитись.

Коли доктор наздогнав свого друга, той зупинив молоду жінку. У відповідь на здивоване запитання французькою мовою Холмс відповів:

— Елементарно, Ватсоне!.. Даруйте, елементарно, мадемуазель.

(Далі буде).